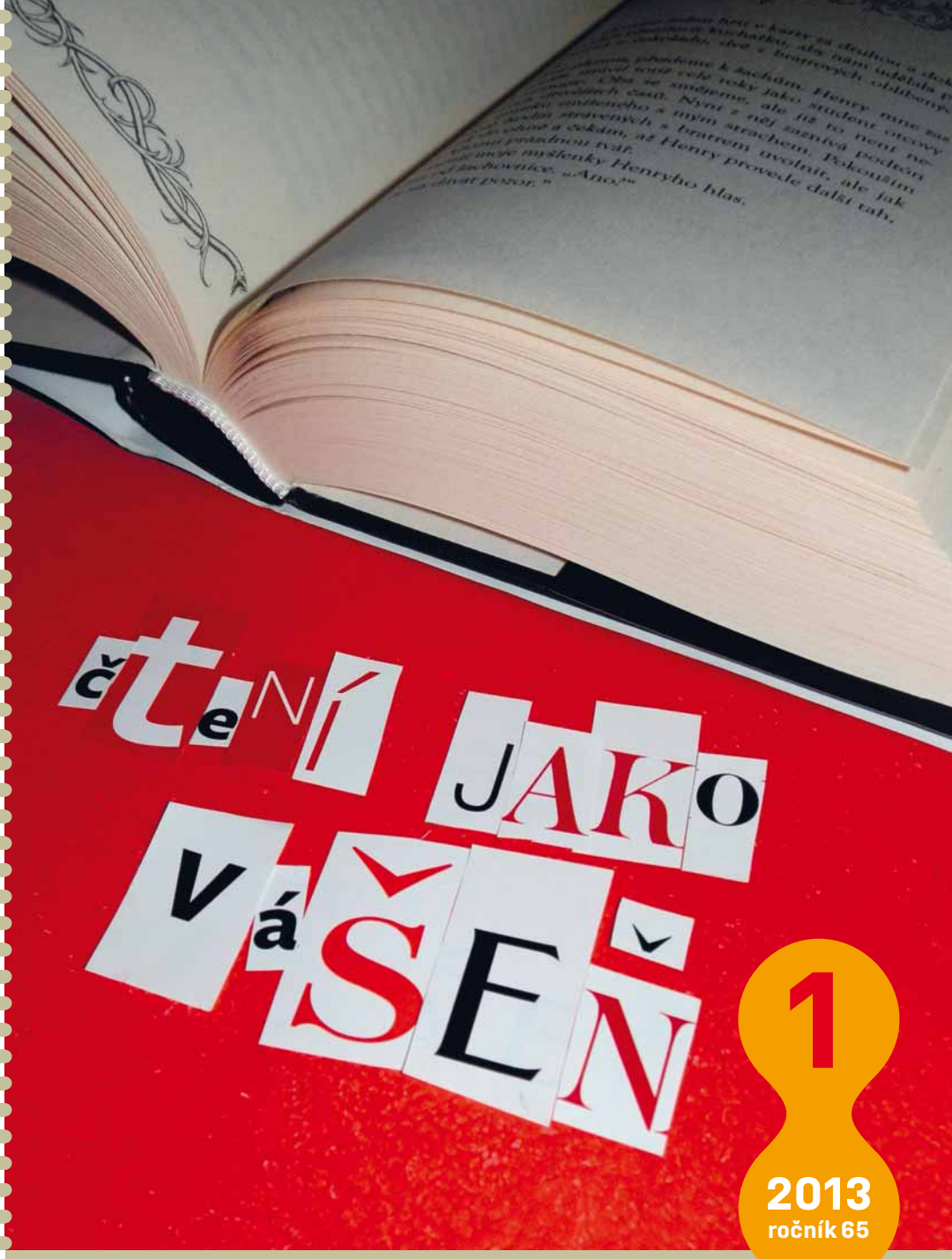

čtení jako vášeň

1
2013
ročník 65

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

Foto: Kristýna Mikušková

9 770011 232004 01

Cena 40 Kč

OBSAH **čtenář**

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY 1 • 2013 • ročník 65

3 ..... **BIBLIOWEB aneb Kudy vede cesta k vítězství** • Andrea Fojtů

7 ..... **JAK NA TO**
Informační vzdělávání – 2 • Lenka Navrátilová

8 ..... **Knihovna Židovského muzea v Praze** • Lenka Ichová

11 ..... **Z TAJEMSTVÍ KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA** • Martin Sekera

12 ..... **AUTOMAT KNIHOVNA s Ing. Martinem Svobodou**
Knihovnictví není především věda, ale služba… • Jan Kaňka

17 ..... **Před sto lety byla v Ústí nad Labem otevřena moderní knihovna** • Aleš Brožek

20 ..... **Databáze ADR aneb Nejen pomůcka Souborného katalogu ČR** • Zdenka Manoušková

24 ..... **Činnost opolských veřejných knihoven na podporu čtenářství dětí a mládeže** • Agnieszka Hałubiec, Ewa Dorosz

29 ..... **ROZHOVOR s Irenou Koźmińskou**
Čtení vytváří vazby • Jiří Trávníček

32 ..... **RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE**

33 ..... **O leperiben – projekt Paměť romských dělníků** • Jana Kubiková

34 ..... **Už víme, jak se „šije“ knížka** • Růžena Lepšová

35 ..... **Z KNIHOVEN**

36 ..... **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na únor**

38 ..... **ZUZANA HELINSKY ODPOVÍDÁ ZE ŠVÉDSKA**

39 ..... **ZE SVĚTA**

40 ..... **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

1, 2 Interiér Knihovny města Ostravy (s. 33)
3 Jak se „šije“ knížka (s. 34)

Středočeský kraj

Vydává:
Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
Redaktorka: Olga Vašková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):
Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:
Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
Mgr. Renáta Salátová, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:
Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, spol. s r. o., F. V. Veselého 2635/15, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (Petra Vojtová),
e-mail: petra.vojtova@predplatne.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
– drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.; B. Welemínová – PERIODIKA.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč)
Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 384 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 € (dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 7. 1. 2013.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- BIBLIOWEB – or which way does the road to victory lead? *Andrea Fojtů* **|3**
- HOW TO: Information education 2 – Attractive lessons?! *Lenka Navrátilová* **|7**
- Prague Jewish Museum Library *Lenka Ichová* **|8**
- MYSTERIES National Museum Library *Martin Sekera* **|11**
- AUTOMATIC LIBRARY with Martin Svoboda, Director of the National Technical Library in Prague: Librarianship is not so much a science as a service *Jan Kaňka* **|12**
- A modern-style library opened in Ústí nad Labem a century ago *Aleš Brožek* **|17**
- ADR database: not just a Czech Union Catalogue aid *Zdenka Manoušková* **|20**
- Opole public libraries activities to support reading among children and young people *Agnieszka Hałubiec, Ewa Dorosz* **|24**
- INTERVIEW with Irena Koźmińska, Director of the ABCXXI Foundation (Poland): Reading makes connections *Jiří Trávníček* **|29**
- RETRO SLOT **|32**
- O leperiben – Roma Workers' Memory project *Jana Kubiková* **|33**
- FROM THE LIBRARIES **|35**
- Regular features

AUS DEM INHALT

- BIBLIOWEB oder welchen Weg führt zum Sieg *Andrea Fojtů* **|3**
- WIE DARAUF: Auskunft über Ausbildung 2 – attraktive Lektionen?! *Lenka Navrátilová* **|7**
- Bibliothek des Jüdischen Museums in Prag *Lenka Ichová* **|8**
- AUS GEHEIMNISE der National Museum Bibliothek *Martin Sekera* **|11**
- AUTOMAT BIBLIOTHEK mit Ingenieur Martin Svoboda, der Direktor der Nationale Technische Bibliothek in Prag: Bibliothekswissenschaft ist nicht nur eine Wissenschaft, sonder auch ein Dienst *Jan Kaňka* **|12**
- Vor hundert Jahren wurde eine neue und moderne Bibliothek in Ústí nad Labem geöffnet *Aleš Brožek* **|17**
- ADR Datenbank oder Nicht nur ein Hilfsmittel des Gesamtkatalogs, Tschechien *Zdenka Manoušková* **|20**
- Aktivitäten der Öffentlichenbibliotheken in Opole, die Leserschaft bei Kindern und Jugend fördern *Agnieszka Hałubiec, Ewa Dorosz* **|24**
- GESPRÄCH mit Irena Koźmińskou, die Direktorin der ABCXXI Stiftung (Polen): das Lesen macht Beziehungen *Jiří Trávníček* **|29**
- RETRORUBRIK **|32**
- O leperiben – Projekt – Gedächtnis der Roma Arbeiter *Jana Kubiková* **|33**
- AUS DEN BIBLIOTHEKEN **|35**
- Ständige Spalten

OD REDAKČNÍHO STOLU

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,
psát úvodník den před avizovaným koncem světa, je věc nesnadná ☺. Pokud jej tedy čtete, pravděpodobně vše dopadlo dobře. I když... V mnoha případech se totiž nehovořilo o konci světa jako takovém, ale spíše o změně jeho uspořádání, paradigmat, transformaci společnosti a podobně. K tomuto tématu mají zajisté co říci i knihovny, také jich se nutnost různých proměn týká a vyvažování vlastní existence mezi tradicemi a novými trendy pro ně není ničím neobvyklým již delší dobu.

Můj úkol je naštěstí snadnější, a to představit proměny Čtenáře, který právě vstupuje do 65. ročníku. Každý rok se snažíme nabídnout novinky jak po grafické, tak obsahové stránce časopisu a nejinak je tomu i tentokrát. Pokrýt tematicky okruh zájmu všech typů knihoven v celé České republice, jak si Čtenář stanovuje ve své koncepci, už tak jednoduchá záležitost není. Přesto si myslím, že lednové číslo poskytuje zajímavou směsici příspěvků, které reflektují jak oblast informačních technologií, automatizačních procesů v knihovnách, tak sahají do minulosti a nabízejí historická, knihovědná a další potěšení.

Zmíněný 65. ročník bude provázet pravidelné retro okénko. Jeho účel podrobněji vysvětlujeme o několik stránek dále, proto jej zde nebudu prozrazovat. Některá tajemství vám ale prozradí Knihovna Národního muzea, a jako první se slova ujal její ředitel Martin Sekera. Zahajujeme totiž nový seriál s obrazovou přílohou, jež vystřídá na vnitřní obálce stavby a rekonstrukce českých knihoven. Druhým ředitelem v tomto čísle, osoba nejpovolanější v rubrice AUTOMAT KNIHOVNA, kterou jsme avizovali již v loňském roce, je Martin Svoboda. Doporučuji jeho slova vřele k přečtení, dozvíte se o automatizaci i to, na co jste se báli zeptat ☺.

Závěrem snad už jen zmínka o letošních obálkách Čtenáře. V posledních letech jsme na nich vystřídali opravdu různorodé „techniky“ – koláže, linoryty, dětské kresby –, a tak nešlo jinak, než se opět vrátit k fotografii. Doufáme, že každé číslo potěší i vaše oči.

„Čtení je vášeň...“ Ať vás tedy provází v celém roce 2013!

Lenka Šimková

POZNÁMKY DO DIÁŘE

Čtenář: měsíčník pro knihovny v roce 2013 vychází:

15. 1.

18. 2.

18. 3.

15. 4.

15. 5.

17. 6.

31. 7.

16. 9.

15. 10.

18. 11.

16. 12.

Na obálkách letošního ročníku se setkáte s fotografiemi z fotosoutěže *Čtení jako vášeň*, která byla vyhlášena v březnu roku 2012 s uzávěrkou k 31. červenci 2012.
Vyhodnocení fotografií zaslaných do soutěže proběhlo v září roku 2012 ve Středočeské vědecké knihovně v Kladně.

Porotu tvořili tito členové:
Kateřina Bobková (grafička časopisu Čtenář, Praha),
Jaroslav Pergl (fotograf, kronikář, Buštěhrad),
Lenka Šimková (redakce Čtenáře),
Luděk Švorc (fotograf, spisovatel, Kladno),
Olga Vašková (redakce Čtenáře).
Soutěž obeslalo 33 účastníků, s celkovým počtem 73 fotografií. Porota hodnotila snímky podle dvou základních kritérií: téma a technické parametry.

Autoři vítězných fotografií:
leden – *Kristýna Mikušková*,
únor – *Jiří Durdík*,
březen – *Jaroslav Klouda*,
duben – *Vlasta Ratislavová*,
květen – *Martina Wilhelmová*,
červen – *Michal Kovář*,
červenec–srpen – *Michal Kovář*,
září – *Kateřina Kaderková*,
říjen – *Jiří Durdík*,
listopad – *Lucie Grebíková*,
prosinec – *Jan Hrubý*.

TÉMA

ANDREA FOJTŮ *andrea.fojtu@ruk.cuni.cz*

BIBLIOWEB aneb Kudy vede cesta k vítězství

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) pořádá od roku 2002 soutěž o nejlepší knihovnické stránky BIBLIOWEB, která od roku 2007 probíhá pod záštitou Asociace krajů České republiky. Cílem každoročně vyhlašované soutěže je udržovat kvalitu webových stránek knihoven na dostatečné úrovni a dále ji zvyšovat. Knihovní weby mají totiž sloužit jako spolehlivý zdroj informací o knihovnách a jejich službách. Proto jsou stránky knihoven hodnoceny jako celek.

V loňském roce posuzovala webové stránky knihoven tato odborná porota: Ing. Aleš Brožek ze Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem (předseda poroty), autorka článku Mgr. Andrea Fojtů z Ústavu výpočetní techniky Univerzity Karlovy v Praze, PhDr. Petr Škyřík z Kabinetu informačních studií a knihovnictví Masarykovy univerzity v Brně a Stanislava Kavanová z Městské knihovny v Jevíčku. Testování přístupnosti stránek pro handicapované uživatele vyhodnotil se svými spolupracovníky Mgr. Radek Pavlíček z TyfloCentra Brno, o. p. s. Weby knihoven byly hodnoceny dvoukolovým systémem; v prvním kole neprošly knihovny, které nesplnily čtyři (kvalita, komunikace, Web 2.0 a koncepce) ze sedmi kritérií. Ve druhém kole se hodnotilo všech sedm oblastí, zpřesněných níže. Tato kritéria vycházejí z pravidel přístupnosti a použitelnosti webů se zaměřením na požadavky návštěvníků webových stránek knihoven.

HODNOTÍCÍ KRITÉRIA

1. ***KVALITA obsahu stránek (rozsah služeb knihovny propagovaných webovými stránkami, zpřístupnění elektronických informačních zdrojů na stránkách odborných knihoven, nabídka informací o veřejné správě)***

Kvalitu knihovních webů určuje zejména jejich referenční charakter. Web by měl být přehledný, dostatečně informativní. Podporu v tomto ohledu poskytuje mapa stránek. Webové sídlo by dále mělo nabízet on-line katalog (nikoli pouhý seznam knih, ve kterém se těžko orientuje). Příjemným bonusem jsou pro uživatele on-line rezervace a prodlužování výpůjček. Samozřejmostí je soupis a popis nabízených služeb, včetně poplatků za jejich zprostředkování. Aby se se čtenáři nehrála „hra na schovávanou“, měl by být ceník společně s kontaktními údaji a otevírací dobou dostupný již z úvodní stránky webu knihovny. Na té by se měly nacházet i tzv. aktuality, které oznamují připravované či právě probíhající akce v knihovnách. Často podceňované (snad pro knihovny i neznámé) kritérium je odkaz na stránky zřizovatele. U veřejných knihoven je podstatná také nabídka informací o veřejné správě.

2. ***AKTUÁLNOST (přítomnost ukazatelů stáří, platnost odkazů)***

I když se může zdát, že indikátor stáří jednotlivých stránek na webovém sídle není příliš důležitý, opak je pravdou. Lze jej najít jako datum poslední změny/úpravy. Většinou je součástí redakčních systémů pro správu webů. Kromě toho, že poukazuje na míru aktivity/pasivity, slouží i pro ověření platnosti a „čerstvosti“ vystavených informací (např. otevírací doba, ceník, knihovní řád atd.).

Knihovny, které nemají redakční systém a není pro ně snadné přidat datace změn, si mohou poměrně snadno zvýšit počet bodů platností externích a interních odkazů na stránkách. Jedná se o to, aby čtenář neskončil například na neexistujícím videu, stránce, fotografii, na které knihovna odkazuje. Kontrolu odkazů lze provést třeba volně dostupným automatickým validačním nástrojem „Link Checker" od konsorcia World Wide Web *(http://validator.w3.org/checklink)*.

3. DESIGN webu (grafické prvky, navigace apod.)

Kritérium designu není výhradně zaměřeno na použité barvy, typ písma apod. Ty jsou hodnoceny spíše z pohledu pravidel přístupnosti. Grafickými prvky jsou zde myšleny přehledné odkazy na úvodní stránce, přiměřeně velké obrázky, dobrá čitelnost i na menších obrazovkách (ideálně též na mobilních zařízeních) bez nutnosti horizontálního posouvání myší. Přehledná navigace přítomná na všech stránkách webu usnadňuje čtenářům orientaci ve spleti informací na různých místech.

Nad rámec hodnocení Bibliowebu, ale pro každodenní práci uživatelů je velmi důležitá i celková líbivost a nenáročnost práce s webem knihovny.

4. KOMUNIKACE stránek s uživatelem (jazykové verze, ankety, formuláře pro psaní do knihovny, objednávání novinek, on-line služby – [před]registrace, rezervace a prodlužování dokumentů)

Zejména knihovny menšího typu přicházejí o body za jazykové mutace svých stránek. Přitom se nemusí jednat nutně jen o doslovný překlad webu, například do anglického jazyka. Postačuje představit se okolnímu prostředí formou stručného překladu (např. národnostním menšinám) a přiblížit služby a profilaci knihovního fondu co nejširší potenciální uživatelské skupině. Komunikaci a zpětnou vazbu od čtenářů podpoří i ankety (např. *Vyhovuje vám naše otevírací doba?*), on-line formuláře pro kontakt (někdy vhodnější než přímý mail – při práci na počítačích v kavárnách apod.) či on-line rezervace a prodlužování dokumentů. Zajímavou novinkou, která získává na popularitě, je možnost on-line registrace či alespoň „předregistrace" přidělením dočasně platného čtenářského konta. To se při první návštěvě knihovny (a případně zaplacení členského poplatku, pokud není možný převod na účet) potvrdí.

5. WEB 2.0 (OPAC 2.0, RSS, blog, Facebook, wiki, sdílení obrazových materiálů atd.)

Tab. 1 Přehledné srovnání přístupů „běžného" webu a Webu 2.0 v klíčových oblastech podle *http://i.iinfo.cz/urs/web20-1-117761434070556.png* (autoři Jan Makovička, Tomáš Jindřišek)

	Web 1.0 („běžný" web)	Web 2.0
OBSAH	obsah webu je vytvářen převážně jeho vlastníkem	uživatelé se aktivně podílejí na tvorbě obsahu – vlastník je v roli moderátora
INTERAKCE	interakce vytváří nároky na vlastníka, proto jen v omezené míře	interakce je vítána, má formu diskusí, chatů, sociálních profilů apod.
AKTUALIZACE	odpovídá možnostem vlastníka	web je živý „organismus" – tvůrci obsahu mohou být miliony uživatelů
KOMUNITA	neexistuje; uživatel je pasivní příjemce informace bez interakce	uživatel je současně příjemce i spolutvůrce; je součástí rozsáhlé komunity
PERSONALIZACE	weby neumožňují personalizaci	weby umožňují vytvářet a využívat sociální profily uživatelů

Bylo by velmi jednoduché říct, že knihovna by měla být zapojena do co nejvíce sociálních sítí, ale neexistuje přímá úměra „čím více, tím lépe". Výběr relevantních služeb a sociálních sítí závisí nejen na cílené uživatelské komunitě, ale i na časových možnostech pracovníků knihoven, kteří budou do potřebných služeb Webu 2.0 přispívat. Facebook, Twitter, Flickr, Tumblr, wiki, blogy a další mohou být na škodu, pokud je jejich obsah přidáván pouze sporadicky. Zejména sociální sítě vyžadují pravidelnost, zpětnou vazbu na reakce a diskuse.

V tomto případě tedy platí známé „méně je více". A i když tím knihovny získají v soutěži Biblioweb o něco míň bodů, určitě to neprohrají u uživatelů a kvalita nebude na úkor kvantity. Takto „ztracené" body mohou totiž velmi rychle nabýt na dobře postavené navigaci, aktuálnosti, uváděním data posledních změn, celkové přístupnosti webu apod. Tam totiž knihovny obvykle nejvíce bodů ztrácejí.

6. KONCEPCE a představy o budoucnosti webu (cca 2500 znaků)

O hodně bodů knihovny také zbytečně přicházejí při nedostatečně zpracované koncepci webu. Ta by neměla být sepsána ve spěchu a jen pro účely soutěže Biblioweb. Je to klíčový dokument zachycující současný stav webu, technologií, prostřednictvím kterých je budován, informuje o jeho silných a slabých stránkách i vizích a plánovaných úpravách v krátkodobém (méně než jeden rok), střednědobém (1–3 roky) a dlouhodobém (3 až 5 let) měřítku. Po přečtení koncepce musí být jasné, že knihovna si svých uživatelů váží a pracuje na nejrůznějších vylepšeních.

7. PŘÍSTUPNOST stránek pro handicapované uživatele (podle českých Pravidel přístupnosti – www.pravidla-pristupnosti.cz a WCAG 2.0 – www.blindfriendly.cz/wcag20)

Metodika WCAG 2.0 z dílny konsorcia World Wide Web je postavena na čtyřech základních principech: **1. vnímatelnost** (informace a součásti uživatelských rozhraní musejí být prezentovány tak, aby je uživatelé byli schopni vnímat), **2. ovladatelnost** (všechny součásti uživatelského rozhraní a navigační prvky musejí být ovladatelné), **3. srozumitelnost** (informace a ovládání uživatelského rozhraní musí být srozumitelné) a **4. robustnost** (obsah musí být dostatečně robustní, aby mohl být spolehlivě interpretován širokou škálou přístupových zařízení včetně asistivních technologií). Výhodou těchto pravidel je skutečnost, že nenařizují konkrétní způsob a aplikaci stanovených principů.

Naproti tomu *Pravidla přístupného webu* (pro účely novely zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy, provedené zákonem č. 81/2006 Sb.) jsou poměrně konkrétně definována. Pravidla obsahují 33 kontrolních bodů rozdělených do šesti oblastí, resp. kapitol A–F (A. **Obsah webových stránek je dostupný a čitelný**; B. **Práci s webovou stránkou řídí uživatel**; C. **Informace jsou srozumitelné a přehledné**; D. **Ovládání webu je jasné a pochopitelné**; E. **Kód je technicky způsobilý a strukturovaný**; F. **Prohlášení o přístupnosti webových stránek**).

HODNOCENÍ

V soutěži Biblioweb jsou knihovny hodnoceny v kategoriích podle počtu obyvatel v městech a obcích, ve kterých fungují. Každé kritérium je oceňováno 0–10 body, kromě aktuálnosti, za kterou knihovna může získat maximálně šest bodů. Důraz je také kladen na míru přizpůsobení webu znevýhodněným uživatelům, které je ještě u spousty knihoven opomíjeno. Patří sem totiž celá řada zdravotně znevýhodněných (fyzicky, duševně) osob, senioři a lidé s mobilními či jinými atypickými zařízeními pro web. Celkové vyhodnocení hodně ovlivňuje právě posledně zmiňované kritérium přístupnosti.

Hodnocení z posledních ročníků ukázalo, že knihovny využívají on-line katalogy, téměř všechny uvádějí kompletní kontaktní údaje, včetně map. Stránek s několika jazykovými mutacemi není zatím mnoho, přibývají interaktivní prvky, fotogalerie, formuláře či možnost napsat svůj vzkaz do

knihy návštěv. Úroveň stránek menších knihoven, z pochopitelných důvodů, nedosahuje kvalit větších knihoven.

Loni se do soutěže zapojila i řada malých knihoven v obcích do 3000 obyvatel. Ze šestnácti hodnocených knihoven v této kategorii zvítězila Městská knihovna Jevíčko. V kategorii knihoven v obcích od 3000 do 20 000 obyvatel byla nejúspěšnější Městská knihovna Česká Třebová. Ve skupině odborných knihoven a knihoven v obcích nad 20 000 obyvatel zvítězila Městská knihovna Litvínov. Celkové pořadí značně ovlivnilo kritérium přístupnosti stránek. Obdobně jako v roce 2011 obstály nejlépe webové stránky Městské knihovny Litvínov. Jako jediné získaly devět bodů a byly oceněny zvláštní cenou *nejlepší bezbariérový web knihovny*.

Podrobnější výsledky lze najít na stránkách SKIP *http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/biblioweb-2012/*.

Společnými „vítěznými" prvky těchto webů jsou komplexnost a přehlednost nabízených informací, on-line katalogy, ankety, různorodost možných kontaktů (e-mail, chat, pevná linka, mobil, Facebook apod.).

Právě v těchto oblastech mohou být i menší knihovny rovnocennými konkurenty větším knihovním institucím!

Jen pro zajímavost, na Slovensku existuje obdobná soutěž TOPWebLIB. Při hodnocení webových sídel knihoven vychází porota z následujících kritérií: **obsah**, aktuálnost a přitažlivost pro uživatele (styl a formální úprava, jazyková mutace, on-line katalog, kontaktní údaje), **navigace** a **vyhledávání** na stránkách (full-textové vyhledávání, mapa sídla), **originalita** a inovace stránky, **funkčnost** webu, **desing** – grafická úprava (estetičnost, výtvarné ztvárnění), **standardy** – dodržení webových standardů a zákona č. 312/2010 Z. z. – Výnos Ministerstva financií Slovenskej republiky z 9. júna 2010 o štandardoch pre informačné systémy verejnej správy (metadata, bezbariérová přístupnost, funkčnost odkazů, standardy přiložených souborů) a **Web 2.0** – interaktivní charakter webu (diskusní fórum, komentáře, ankety, blogy, RSS, multimediální obsah webu – reportáže, zprávy, prezentace, videa).

V zatím posledním ročníku (2011) zvítězila v kategorii veřejné a školní knihovny Mestská knižnica mesta Piešťany a v kategorii ostatní knihovny Akademická knižnica AOS gen. M. R. Štefánika v L. Mikuláši. Pro vítězné knihovní stránky je charakteristický kvalitní zdrojový kód a s tím spojená funkčnost jednotlivých prvků na webu, standardy, uživatelská líbivost a interakce s uživateli (sociální sítě a přímá komunikace). Na rozdíl od Bibliowebu je v soutěži TOPWebLIB kladen velký důraz na dodržování standardů (čistý, validní zdrojový kód, funkční odkazy), které jsou prvním krokem k přístupnějším stránkám pro znevýhodněné uživatele. Částečně odlišný přístup je v kategorii *design*, která se soustředí na výtvarné ztvárnění a estetičnost webu, čímž vnáší větší subjektivitu do hodnocení.

Celkově však lze říct, že jak české, tak i slovenské webové stránky knihoven se neustále zlepšují a mohou si být vzájemnou inspirací, která by stála za vyhlášení česko-slovenské soutěže.

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Ewa Dorosz – Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu (Polsko) **Mgr. Andrea Fojtů** – Ústav výpočetní techniky Univerzity Karlovy v Praze **Agnieszka Hałubiec** – Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu (Polsko) **Mgr. Lenka Ichová** – Knihovna Židovského muzea v Praze **Ing. Jan Kaňka** – Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín **Bc. Jana Kubiková** – Knihovna města Ostravy, pobočka Vítkovice **Mgr. Zdenka Manoušková** – Národní knihovna ČR, Praha **Mgr. Lenka Navrátilová** – Městská knihovna Polička **Mgr. Martin Sekera, Ph.D.** – Knihovna Národního muzea, Praha **Ing. Martin Svoboda** – Národní technická knihovna v Praze **Prof. PhDr. Jiří Trávníček, M. A.** – Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., Brno

LENKA NAVRÁTILOVÁ *navratilova@knihovna.policka.org*

INFORMAČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – 2
Atraktivní lekce?!

První ze série článků byl věnován vymezení pojmu *informační vzdělávání* (IV) a zejména stanovení obsahu, potažmo jednotlivých okruhů, na které by se knihovníci – lektoři měli v rámci lekcí IV zaměřit. Je tedy načase zamyslet se nad formou, díky které by naši žáci a studenti co nejlépe a praktickou cestou získali potřebné znalosti (jednotlivé druhy gramotností), dovednosti (kompetence) a postoje (přístup).

Úvodem je dobré si ujasnit, co chápeme pod pojmem *lekce informačního vzdělávání*. Jak bylo zmíněno v minulém článku, **lekce IV by měla být interaktivní plnohodnotnou vyučovací hodinou, v průběhu které u žáků rozvíjíme konkrétní znalosti a dovednosti, které budou umět adekvátně využít při dalším studiu i v rámci osobního či profesního života**. Dříve, než se dostaneme ke konkrétním metodám práce se žáky a studenty, stanovme si hodnotící aspekty a jednotlivé prvky kvalitní lekce:

⟶ **CÍLEVĚDOMOST (ÚČELNOST)** – základním krokem k vytvoření a posléze uskutečnění lekce je určení konkrétního cíle. Tím může být například naučit studenty formulovat informační potřebu na základě beletristických i naučných textů a následné uspokojení této potřeby vyhledáním informace s využitím relevantních informačních pramenů. Zjednodušeně: žák ví a dokáže zformulovat, co potřebuje najít, tuto informaci vědomě dohledá v relevantním informačním zdroji a poté ji vhodně využije v praxi.

⟶ **SOUSTŘEDĚNOST (UVĚDOMĚLOST)** – k dosažení cílů lekce je nezbytně nutné získat plnou pozornost a zájem žáků. V případě, že žák nezíská od začátku kladný vztah k tématu i formě výuky, výstupy nemohou být úplné, kvalitní a přínosné. S tím souvisí i volba metod práce a přístup knihovníka, zejména jeho vztah a zájem o obsah i formu lekce jsou klíčové.

⟶ **AKTIVNOST** – aktivní přístup ze strany lektora – knihovníka je jasným předpokladem. To stejné ovšem platí i pro žáka, který se má něčemu naučit. Z toho důvodu vybíráme takové výukové metody (mentální i fyzické), díky kterým se žák aktivně zapojuje do průběhu lekce a výstupů dosáhne za asistence lektora on sám.

⟶ **NÁZORNOST** – důležitou roli hrají mimo jiné i smyslové vjemy (zejména u mladších žáků) a zážitkové prvky v rámci metod práce, proto je dobré využívat ukázky, ilustrační a grafické prostředky, které si žáci například sami v průběhu lekce vytvoří (komiks, využití kreativních nástrojů na internetu, projekt výroby knihy apod.). Díky tomu můžeme lépe propojit stávající a nové poznatky žáků a výstupy komplexně ukotvit.

⟶ **PROPOJENÍ TEORIE S PRAXÍ (APLIKABILITA)** – pokud se snažíme o to, aby byli žáci v průběhu lekce soustředění a uvědomovali si, že jejich aktivity jsou pro ně přínosem a nikoli povinností, měli by znát praktickou využitelnost získaných teoretických poznatků. Je proto přínosné již v průběhu lekce dát prostor k vyzkoušení konkrétních dovedností a znalostí v rámci zájmu žáků.

⟶ **INDIVIDUÁLNOST** – v každé skupině žáků přirozeně existují rozdíly, je vhodné kolektiv poznat a zohlednit schopnosti jednotlivců (například při týmové práci je dobré sestavit vyvážené skupiny, v nichž si slabší a silnější jednici pomáhají…).

⟶ **PŘIMĚŘENOST** – lekce IV v knihovnách realizujeme pro široké spektrum účastníků – od dětí předškolního věku až po vysokoškoláky. Je proto důležité přizpůsobit náročnost obsahu i formy přiměřeně cílové skupině i jejím zájmům.

⟶ **SOUSTAVNOST (POSTUPNOST)** – zásada soustavnosti znamená pro knihovníka výzvu k vytvoření komplexního systému spolupráce knihov-

ny a škol tak, aby IV provázelo žáka celým studiem. V druhé fázi pak také návaznost na Rámcové vzdělávací plány, respektive konkrétní Školní vzdělávací plány jednotlivých škol.

⟶ **EMOCIONÁLNOST** – při systematické spolupráci školy a knihovny žáci a studenti s knihovníkem tráví pravidelně čas výukou. Tvoří se tak i emocionální pouto a vztah důvěry.

⟶ **ZPĚTNÁ VAZBA** – důležitým faktorem je sběr zpětné vazby od žáků, na jejímž základě můžeme zhodnotit kvalitu lekce a její výsledky, případně identifikovat chyby. Hodnocení efektivity je velmi důležitou složkou.

Další součástí informačního vzdělávání jsou pedagogické dovednosti a schopnosti knihovníka. Knihovník se ovšem nemá stávat pedagogem, ani jej nahrazovat. Knihovníka v tomto kontextu chápu spíše jako lektora, který je autoritou a na práci pedagoga navazuje a úzce s ním spolupracuje. Jedině tak můžou být výsledky úspěšné a smysluplné. Pedagogickým dovednostem a schopnostem je věnováno velké množství publikací, ze kterých je možno čerpat. **Jednou z nejlepších cest je ovšem forma stáží a hospitací u kolegů**, kteří jako lektoři informačního vzdělávání již působí. **Sdílení dobré praxe** obecně je jedním ze základních kamenů rozvoje vzdělávání v knihovnách.

Po teoretické a přípravné fázi se propracováváme k zásadnímu kroku, kterým je příprava konkrétní lekce. Jak tedy postupovat? Jednotlivé činnosti, které vedou k atraktivní lekci IV, vystihuje toto **desatero**:

1. **Stanovit konkrétní studijní cíle lekce.**
2. **Definovat a poznat cílovou skupinu.**
3. **Vybrat téma.**
4. **Vytvořit osnovu a průběh lekce.**
5. **Vybrat vhodné metody práce.**
6. **Shromáždit materiály a vzdělat se.**
7. **Zkonzultovat.**
8. **Zkušebně zrealizovat.**
9. **Upravit a navrhnout možné varianty.**
10. **Zhodnotit efektivitu a sdílet.**

Od začátku tvorby lekce bychom si měli uvědomovat, která z témat IV jsou jejím klíčovým prvkem a jaké konkrétní studijní cíle budou realizací naplněny. Jejich náročnost a obsáhlost pak logicky podřizujeme cílové skupině, pro kterou lekci připravujeme. Nejenže bychom měli brát v úvahu věk uživatelů, ale také alespoň zprostředkovaně poznat konkrétní skupinu – třídu, například prostřednictvím konzultace s učitelem. Téma nám poskytuje zejména prostor pro spolupráci se školami, protože právě při jeho výběru můžeme navázat na potřeby učitelů a propojit IV s aktuální školní výukou. Mimo to je ale vhodné vybírat i mimoškolní témata, která naše uživatele baví a zajímají. Osnova a průběh lekce, stejně jako konkrétní metody práce jsou nejrozsáhlejší oblastí problematiky informačního vzdělávání, které bude věnován příští článek. Charakterizován bude třífázový model učení E-U-R, který je mezi knihovníky stále oblíbenější a využívanější a představíme si konkrétní metody, a to nejen v oblasti kritického myšlení. Dostaneme se i ke spolupráci se školami a navázání kontaktu s pedagogy.

Knihovna Židovského muzea v Praze

Židovské muzeum v Praze (dále ŽMP) v posledních letech pořádá množství kulturních a vzdělávacích programů a snaží se oslovit širokou veřejnost. Jednou z cest, která otevírá sbírky muzea, je i knihovna. Do knihovny ŽMP může přijít opravdu každý. Většina materiálů je připravena ke studiu na počkání, knihy vydané po roce 1945 si mohou registrovaní čtenáři půjčovat domů. Knihovna se specializuje na knihy a časopisy zaměřené na historii Židů v Čechách a na Moravě, judaismus, literaturu o dějinách šoa a druhé světové válce, dále díla zaměřená na muzeologii, dějiny umění, slovníky a učebnice hebrejštiny atd. Ve studovně je umožněn přístup do specializovaných databází a samozřejmě na internet, buď přímo z knihovních

Seder zmirot u-virkat ha-mazon. Praha: 1514. Ilustrace Hon na zajíce. ŽMP, př. č. 168.451

počítačů, nebo pomocí Wi-Fi ze zařízení badatelů.

V současné době je čtenářům přístupný on-line katalog knihovny s asi 51 000 záznamy knih, časopisů, článků a dalších druhů dokumentů. Protože ale stále probíhá retrokatalogizace knihovního fondu (celkem se zde nachází přibližně 130 000 svazků), jsou k dispozici i naskenované lístkové katalogy. Tyto skeny lístků vznikly díky zapojení knihovny do **pro-**

Seder hagada šel pesach. Prag, 1763. Titulní strana. ŽMP, př. č. 2007/1094

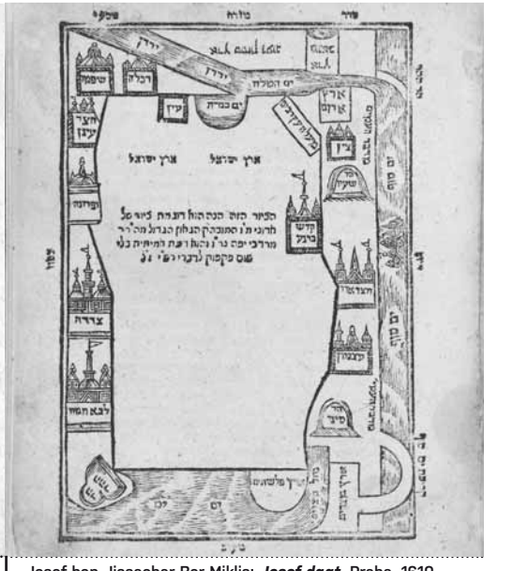

Josef ben Jissachar Ber Miklis: ***Josef daat***. Praha, 1610. Ilustrace Putování Israelitů pouští. ŽMP, př. č. 2007/0469

Chumaš. **Praha, 1530. Signet tiskaře Geršoma ben Šloma Kohena. ŽMP, př. č. 170.419**

gramu VISK 5 – Národního programu retrospektivní konverze katalogů knihoven v ČR – RETROKON. Jedním z posledních takto zpřístupněných katalogů je Katalog „hebrejské knihovny" ghetta Terezín. Lístky jsou psány hebrejsky s latinkovým přepisem a řazeny podle signatur. Lístkový katalog představuje knihy umístěné v ghettu Terezín za druhé světové války, které byly označeny signaturou začínající písmenem „Jc". Tato hebraika (knihy psané hebrejskou abecedou) zpracovávalo tzv. Talmudkommando, skupina deportovaných rabínů, teologů, knihovníků a dalších odborníků, kteří měli za úkol shromáždit a zkatalogizovat hebraika ze zkonfiskovaných knihoven. Po válce byla sbírka převezena do Židovského muzea v Praze, kde je zčásti začleněna do běžného fondu a část je uložena samostatně (cca 18 000 svazků).

Některé z naskenovaných katalogů již byly ve formě provizorních záznamů přehrány i do on-line katalogu. V systému Aleph jsou pak postupně opravovány a kontrolovány. Velkou část knihovny tvoří knihy v hebrejštině či jidiš, proto probíhá katalogizace také v alefbetu, tedy hebrejské abecedě. Všechny názvy jsou ale zároveň ukládány také v latinkové transkripci. Záznamy v latince posíláme do souborného katalogu, zájem o ně je znát i na objemu meziknihovní výpůjční služby.

Knihovna vlastní i několik unikátních česko-židovských periodik z přelomu století, zapojili jsme se proto do **programu VISK 7** – Národní program mikrofilmování a digitálního zpřístupňování dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru – Kramerius. Díky němu dnes zpřístupňujeme 12 titulů periodik a šest monografií v digitální podobě (tzn. více než 76 000 stran).

Vzhledem k velmi pohnuté a špatně zdokumentované historii knižního fondu (více na stránkách knihovny, případně v článku S. Singerové, Čtenář č. 9/2007) se ŽMP rozhodlo provést časově i odborně náročné **zjišťování původních vlastníků knih**. Nejedná se pouze o jednotlivce, ale i instituce, jejichž knihovny se v průběhu druhé světové války či následných poválečných svozů dostaly do fondů naší knihovny. Přestože velká část knih byla vrácena v prvních poválečných letech, část zde zůstala. Identifikace je prováděna na základě prohlídky knihy, jako vlastnické záznamy se zde objevují

ex libris, razítka, podpisy, věnování, případně jiné vpisky. V mnoha knihách je takovýchto záznamů více, někdy lze poznat, jak byly knihy děděny nebo darovány, mnohdy ale není možné určit posledního vlastníka. Zjištěné údaje slouží jako podklady pro případné restituce.

Multimediální centrum Židovského muzea najdete ve správní budově muzea. Nachází se zde muzejní fonotéka a videotéka, příruční knihovna, přístup do některých muzejních databází. Lze tu také zakoupit knihy, které ŽMP vydává. Pro badatele v oblasti dějin šoa nebo pro ty, kteří se zajímají o osud svých předků v průběhu druhé světové války, pak bude zajímavé, že na jednom místě najdou přístup do databáze obětí holocaustu vytvářenou pracovníky ŽMP, lze tu studovat přepsané vzpomínky pamětníků a nyní je nabízen i přístup do rozsáhlé sbírky Archivu vizuální historie USC Shoah Foundation. Jedná se o záznamy přeživších, ale i svědků holocaustu, kromě češtiny zaznívá také slovenština, angličtina, hebrejština a další jazyky. Návštěvníkům se tak nabízí možnost studia souboru bezmála 52 000 nahrávek vzpomínek, které byly během 90. let 20. století zaznamenány v 56 zemích. Připojení k Archivu vizuální historie USC Shoah Foundation Institute je zprostředkováno UK v Praze.

V prosinci 2012 jsme si připomněli 500 let od první hebrejské knihy vytištěné v Praze. K tomuto výročí a k historii hebrejského knihtisku v Čechách a na Moravě se vztahuje výstava ***A nebudete muset chodit za rabínem***. Výstavu a tedy i mnoho knih z fondu naší knihovny si můžete prohlédnout do 28. 2. 2013 v Galerii Roberta Guttmanna, U Staré školy 3, Praha 1. Další informace o knihovně jsou také na webových stránkách *http://knihovna.jewishmuseum.cz*.

LENKA ICHOVÁ
lenka.ichova@jewishmuseum.cz

Ilustrační materiál ze sbírek Židovského muzea v Praze

Z TAJEMSTVÍ...

Knihovny Národního muzea

Každá knihovna má svá tajemství, o nichž čtenáři nevědí. A záleží na knihovnících, co z nich svým čtenářům odhalí. V Knihovně Národního muzea je takových tajemství plno. O některých zdejší knihovníci vědí už několik generací, jiná objevují a jsou i pro ně nová. Byl by vrchol skouposti, kdybychom na nabídku Čtenáře podělit se o ně s jinými nepřistoupili. V tomto roce se tedy v každém čísle časopisu setkáte s něčím, co je v tomto směru zajímavé. Nebudou to jen knihy, ale i časopisy, různé druhy dalších tisků, rukopisy, ba i archivní dokumenty. Jejich tajemství mohou spočívat v tom, jak a proč vznikly, v originalitě jejich hmotné stránky nebo obsahu, v celku i detailu, v jejich jedinečné hodnotě jako svědka událostí a historických jevů.

Začneme ukázkou z dokumentu, který jsme objevili nedávno při stěhování knihovny z historické budovy Národního muzea do depozitáře v Terezíně. Několikastránkový veršovaný rukopis studenta popisuje poznávací výlet studentů Státní knihovnické školy do Lipska v květnu 1922, krátce po jejím založení Z. V. Tobolkou (1920). *„Veselý byl výlet knihovnický za vůdcovství pana Tobolky,"* je spokojen autor textu, který popisuje průběh výpravy v náležitě lehkém tónu. Obrazová příloha je pro vás připravena na třetí straně obálky Čtenáře. Dokument náleží do oblasti volné tvorby tzv. školních časopisů a příležitostných výsledků amatérské literární tvorby žáků a studentů, které se postupně rozšířily v českém školství od 50. let 19. století. Patří k nim nadsázka a humor, někdy najdeme i satiru a karikatury učitelů. Byly psány rukou, někdy opisovány do více exemplářů. Jsou dobrým pramenem pro poznání školní atmosféry a velkého rozšíření doznaly v období meziválečném. Neformální popisy toho, jak probíhaly výlety uzavřených komunit, můžeme objevit ale i v jiných sociálních skupinách, např. sokolské milieu po sobě zanechalo hodně zpráv tohoto druhu. Náš dokument není však jen náhodně zachovaný solitér. Je součástí archivního celku obsahujícího poměrně rozsáhlou úřední dokumentaci ke knihovnické škole, včetně plánů realizace knižního muzea za první republiky. Archiválií je tolik, že by z toho byla opravdu pěkná rozsáhlá práce, třeba diplomka.

MARTIN SEKERA, *ředitel Knihovny Národního muzea*

s **ING. MARTINEM SVOBODOU**,
ředitelem NTK v Praze

Knihovnictví není především věda, ale služba…

→ Během své dlouholeté praxe jste mohl sledovat a aktivně ovlivňovat automatizaci v knihovnách v rozsáhlém časovém období. Knihovnictví je obor, který svou povahou k aplikaci IT nástrojů vysloveně vybízí. Mohl byste zmínit hlavní momenty v jeho vývoji, ve kterých se podle vás technologické možnosti podařilo plně využít, a naopak, kde jsou stále mezery?

Dříve, než budu mluvit o technologii, dovolím si pár vět o tom, co – podle mě – je náš obor, který je dnes ICT mimořádně ovlivňován (mimochodem, která oblast není?). Pobavilo mne prohlášení SEX (Sekce experimentálních knihovníků), pravda, trochu truchlivě – vůbec nechápu, co je na oněch deseti hodnotách experimentálního. To všechno jsou věci, které považuji za samozřejmé u někoho, kdo si chce říkat – nota bene vysokoškolsky vzdělaný (slyšíte v tom *vz-dělat?*) – knihovník. Ano, určitě je důležité pro studenty témata podat atraktivně, ale podíváme-li se zblízka, ukazuje se, že skupina by si měla spíš říkat SOX – Sekce Opravdových Knihovních Služebníků. Sloužit přeci není nic špatného, zvlášť když se to dělá dobře. „Ich dien" měl na svém štítě český král Jan Lucemburský, tohle motto od něj převzal Černý princ, když ho v čele svých velšských lučištníků skolil u Kresčaku, a dnes ho nosí princ Charles. A opakuji to už dlouho: *Knihovnictví není především věda, ale služba. Pokud na něm nějaká věda je, je o tom, jak tu službu dělat dobře.*

Knihovnictví podle mě je – a mělo by tak být vyučováno – inženýrská disciplína. Stejně jako inženýr projektuje most, který vede odněkud někam, buduje knihovník systém, který pomůže dostat se k něčemu, oba k tomu používají nejlepších známých metod, mají (měli by mít) dobře definovaný cíl, čas, prostředky a kritéria, podle kterých lze změřit, zda se dílo podařilo. A když se podaří, nejenže přinese prospěch, ale může být i krásné.

A teď zpět k vaší otázce. Pozoruhodné je, že největší inovace do knihovnictví – ano, mám na mysli technické inovace, usnadňující práci a (potenciálně) zvyšující efektivitu knihovnické práce – přinesli nikoli (alespoň původním vzděláním) knihovníci, ale lidé s přírodovědným či technickým vzděláním: matematik Ranganathan, strukturální lingvista (a tedy vlastně také matematik) Eugene Garfield, chemik Frederick Kilgour či informatici jako Henriette Avram, Brewster Kahle, Tim Berners-Lee nebo Herbert Van de Sompel. Kromě „před-počítačových" Ranganathana a Kilgoura spočívá význam všech ostatních právě v tom, že si dobře uvědomili potenciál ICT pro zvýšení efektivity knihovních služeb – a všeho, co s nimi souvisí. Je zřejmé, že tito lidé byli nadáni a dále rozvíjeli své analytické myšlení, které jim dovolilo hledět na bezprostřední úkoly jako na zvláštní případy obecnější třídy řešení. To pak zaručuje, že výsledný produkt má kvalitní koncept s dlouhodobou životností a přetrvá čím dále rychlejší změny technologií.

Matka formátu MARC Henriette Avram v roce 1968 s maximálním využitím dostupné počítačové technologie (téměř jistě IBM řady 1400) navrhla datovou strukturu a formát, který dokonale pokryl potřeby Library of Congress pro produkci katalogizačních lístků. Vyhovoval i ke sdílení záznamů – konzultantem byl Fred Kilgour, zakladatel OCLC – a byl prostorově velice úsporný, což bylo v té době asi i pro Library of Congress velmi významné. Je otázka, zda je přípustná kritika, že tento formát málo hleděl do budoucnosti a neuvažoval o dalších možných využitích bibliografického záznamu než pro tisk kartičky nebo pro počítačový katalog. Ať tak, či onak, Henriette Avram měla trochu smůlu (a celé soudobé knihovnictví s ní), že se v době svých začátků v Library of Congress spojených s analýzou katalogizačních záznamů nepotkala s otci značkovacího jazyka Generalized Markup Language a MARC tak nedosáhl konceptuální úrovně jejich návrhu. GML (předchůdce SGML, jehož instancemi jsou jak HTML, tak i XML) v té době pro IBM vyvíjeli Charles **G**oldfarb, Edward **M**osher a Raymond **L**orie s cílem umožnit dlouhodobé sdílení rozsáhlých strojem čitelných vládních, právních i průmyslových (hlavně IBM) dokumentů. To znamená, že dokumenty musejí být čitelné a využitelné po desítky let (což je v IT velmi dlouho) a značkování musí umožnit, aby byly zpracovávány pro různé účely různými počítačovými systémy či aplikacemi. Tyto kvality bohužel MARC nemá a všechny, kteří se zabývají tím, jak se stovkami milionů různě kvalitních MARC záznamů dál nakládat, z toho bolí hlava.

Je velmi pravděpodobné, že to byla rigidní (počítačová) struktura záznamu, která zabránila Henriette Avram pomyslet na to, co dnes známe jako FRBR (a co tzv. pruská instrukce de facto dávno obsahovala) a na další možná využití bibliografických záznamů. Pro mne je nepochopitelný i detail, že nejen „starý" MARC, ale i MARC21 umožňuje i nadále vkládat interpunkční znaménka pro **tisk!** záznamu dovnitř polí a česká pravidla to požadují, ačkoli pro tiskový program to je naprostá trivialita a dokonce formát sám možnost tyto znaky nevkládat připouští. Je zřejmé, že důsledné oddělení obsahu, významných údajů od nepodstatného, důsledná standardizace některých polí a zavedení značkovacího jazyka pro popis celého záznamu, všech jeho polí včetně hierarchických vztahů FRBR, přičemž je odděleno významové značkování od prezentačního, je cesta, kterou je třeba se vydat, což se již – poněkud váhavě – děje. Standard XML je dnes všeobecně etablován a je „jen" otázka času, kdy nová definice pro potřeby knihoven a dalších paměťových institucí MARC nahradí. Cesta to bude bolestná a MARCXML je jen podivný krok stranou, nemá nejmenší šanci problém odstranit, je to pouze syntaktická transformace.

Druhý průlomový moment pro knihovnictví nastal, když rektoři vysokých škol v Ohiu vytvořili Ohio College Association a povolali původně chemika (za války zpravodajce, později náměstka ředitele Office of Intelligence Collection and Dissemination a posléze ředitele lékařské knihovny na Yale) Freda Kilgoura, aby jim navrhl kooperativní počítačovou síť pro ohijské knihovny. V roce 1967, tedy dávno před internetem, bylo založeno Ohio College Library Center, nynější OCLC, a to, čemu dnes říkáme sdílená katalogizace (a co je pro mnohé v Česku stále cosi divného, protože každý má přeci „svá specifika"), začali v Ohiu provozovat po třech letech práce v roce 1971 – tedy před **čtyřiceti!** lety. Dnes má následnická organizace OCLC přes 72 tisíc členských knihoven, muzeí a archivů, katalog WorldCat obsahuje (v září 2012) 271 milionů záznamů odkazujících na 1,83 miliard tištěných nebo elektronických jednotek ve 470 jazycích. Pro dnešního uživatele internetu je ovšem WorldCat skrytý, je to tzv. deep web. Cestou dále jsou tzv. Open Data, Linked Data či Linked Open Data.

Už jsem se zmínil o otci SGML Charlesu Goldfarbovi a jeho spolupracovnících. Vytvořením SGML neskončili. Ten poslední, Ray Lorie rozšířil koncept GML a navrhl řešení dlouhodobého ukládání dokumentů – klíčového problému soudobého digitálního/digitalizovaného knihovnictví. Lorie navrhl metodu UVC (Universal Virtual Computer), která významně usnadňuje ukládání textových i obrazových dat – zjednodušeně řečeno – tak, aby bylo možné je kdykoli v budoucnu prostřednictvím dnes zcela neznámé technologie interpretovat stejně, jako je interpretujeme (zobrazujeme, tiskneme atd.) dnes. Metodu ověřila holandská Koninklijke Bibliotheek ve spolupráci s IBM a na jejím základě postavila svoje dlouhodobé úložiště. To, že právě tomuto systému svěřuje největší světový vydavatel odborné literatury Elsevier Science veškerou svoji produkci pro spolehlivé trvalé uložení, je asi nejlepším dokladem kvality.

Jméno Brewster Kahle asi není běžně tak známé, ale je to důležitá postava. Informatik, absolvent MIT ve společnosti Thinking Machines vytvořil s kolegy systém WAIS (Wide Area Information Servers), předchůdce hypertextového webu, založený na nám známém protokolu Z39.50 a schopný prohledávat vzdálené databáze s rozličnou strukturou. WAIS se podařilo prodat za 15 milionů dolarů společnosti America Online – tehdy největšímu poskytovateli on-line služeb. S tímto kapitálem založil roku 1996 společnost Alexa Internet, jejímž hlavním cílem je sledování chování uživatele prohlížeče při „brouzdání" (browsing) po webu. To je nesmírně cenná informace pro obchodníky, takže není divu, že

Kahle prodal Alexu po pouhých třech letech Amazonu za akcie v ceně 250 milionů dolarů. Současně s Alexa Internet založil Brewster Kahle Internet Archive, pro který později vytvořil známé rozhraní Wayback Machine. Projekt Archivu a řadu dalších projektů a nadací teď financuje z vlastních prostředků jako filantrop.

O významu Tima Berners-Leea snad není třeba mnoho říkat: mladý britský informatik při své práci v CERN byl nespokojen s tím, že je obtížné dostat se od jedné zprávy jeho kolegů fyziků ke druhé, když každá leží na jiném počítači v jiném formátu pod jiným operačním systémem, ačkoli už existuje kvalitní síť, která umožňuje snadno tyto počítače propojit. A tak s využitím tehdy již známého principu hypertextu (tj. textu umožňujícího vzájemně propojovat jednotlivé dokumenty) navrhl jednak značkovací jazyk (HTML) pro zápis takových dokumentů a protokol (http) určující, jak si mohou dva počítače bez ohledu na vlastní systémy takové dokumenty zpřístupnit. A tím začalo to, čemu dnes všeobecně říkáme internet – a ne docela korektně, neboť internet zná řadu jiných protokolů, ale *http* je nepochybně nejvyužívanější.

Zatímco hypertextové propojování dokumentů s pomocí HTML musí být „natvrdo" zapsáno do textů, které mají být propojeny (pomocí známých modrých podtržených „linků"), vymyslel Herbert Van de Sompel kontextové, dynamické propojování, které dokáže s pomocí autorských a dalších údajů prostřednictvím takzvaných směrovačů (nejznámější je SFX – special effects) propojit například odkaz na konci jednoho článku přímo na onen odkazovaný. To přináší nesmírné zjednodušení studia odborných textů. Kromě standardu OpenURL potřebného pro dynamické propojování má Herbert Van de Sompel „na svědomí" iniciativu pro otevřené archivy (OAI), protokol pro „sklízení" obsahu archivů OAI-PMH a další standard ORE (Object Reuse and Exchange) pro využívání složitých digitálních objektů.

Co se týče českých či československých knihoven, nesmělými začátky byla počítačová sazba české národní bibliografie (druhá polovina 80. let), pro kterou Národní knihovna vytvářela záznamy ve struktuře podobné MARC a které se posléze podařilo konvertovat do následnických formátů. To se odehrávalo ještě pomocí technologie sálových počítačů: vstup přes papírové formuláře přepisované ručně na magnetickou pásku, ze které pak sálový počítač připravil podklad pro fotosazbu tištěného sešitu ČNB. Nástup technologie PC uspíšil snahy některých vysokoškolských knihoven o využití počítačů pro automatizaci (první ročník konference Automatizace knihovnických procesů se uskutečnil roku 1987). Myslím, že průlomovými momenty byly potom publikace projektu MAKS (modulární automatizovaný knihovnický systém) na samém konci roku 1989. Pro MAKS založený na systému CDS/ISIS zdarma distribuovaném UNESCO byl navržen Výměnný formát volně inspirovaný formátem UNIMARC. A především pak projekt CASLIN, odstartovaný Prohlášením o společném zájmu, které 11. 11. 1991 podepsali ředitelé čtyř největších českých a slovenských knihoven Vojtěch Balík (NK ČR), Jaromír Kubíček (MZK), Miroslav Bielik (SNK) a Emil Vontorčík (UK Bratislava) – jenže těchto událostí jsem byl přímým účastníkem a je mi tedy poněkud zatěžko je hodnotit. Co bych snad přeci jenom hodnotit mohl, není ani tolik technické hledisko těchto kooperačních projektů, ale jejich lidská stránka.

Všichni knihovníci se zaklínáme tím, že spolupracujeme, že jen vyvážený systém knihoven je zárukou, že náš čtenář/uživatel/zákazník/klient dostane, co potřebuje. V okamžiku, kdy dojde na to, že zmíněná spolupráce, participace v projektu přesahujícím náš dvoreček znamená vzdát se byť jen drobku z „takhle jsme to dělali vždycky", začne to drhnout. A ještě – dokud byly v projektu CASLIN peníze, za které se dalo koupit „železo" či software nebo uspořádat seminář, byl zájem o spolupráci dozajista daleko silnější, než když pramen vyschl a spolupráce znamenala domlouvat se, připustit, že by věci mohly být i trochu jinak, než vyhovuje právě naší instituci. Kdysi dávno s Bohdanou Stoklasovou jsme pro to razili termín „plýtvání v nedostatku". Bohužel, řekl bych, že se mnoho nezměnilo. Spíš dnes scénu vidím tak, že existují silní tahouni, kteří seženou financování, rozjedou projekt a doufají, že se najde dost těch, kteří budou ochotni se přidat. Ale společně financovat projekt od začátku s vidinou jeho užitku pro všechny zúčastněné – to je v českých knihovnických luzích a hájích vzácné jak šafrán. Jednou z příčin je i to, že právní prostředí takovému přístupu není zrovna nakloněné a málokterý zřizovatel své „ovečky" do podobné situace ponouká, což ale nelze používat jako výmluvu.

→ V poslední době čím dál častěji slýcháme v souvislosti s informačními technologiemi pojem „cloud", „uložení v cloudu" apod. Tento fenomén se už dotkl i knihovních systémů. Myslíte, že tradičně konzervativní knihovnická komunita se smíří s představou, že jejími členy pracně tvořená data budou ležet kdesi „v oblacích" a nikoli pěkně „doma", na vlastním serveru?

To se mi zdá být docela legrační otázka. Odpovím protiotázkou: „Dáváte přednost mít své peníze doma v krabici pod postelí, anebo v bance?" U některých komodit jsme si dávno zvykli, že důležitější, než moci „si na ně sáhnout", je jejich dostupnost kdykoli je potřebujeme a spolehlivost toho, komu jsme je svěřili. Jako ředitel velké knihovny vybavené nákladnou technickou infrastrukturou, jejíž opečovávání a trvalá aktualizace stojí spoustu peněz i lidské práce, musím říci, že se těším, až bude za rozumné peníze k dispozici spolehlivý poskytovatel diskové kapacity a serverových služeb. Samozřejmě, každé „výhodné řešení" má svá úskalí: předpokladem je, že poctivá ekonomická rozvaha ukáže jeho výhodnost a zejména, že mezi „mrakem" a institucí využívající jeho výpočetních a datových kapacit je velmi „tlustý drát", seriózněji řečeno velmi kapacitní síťové spojení.

→ Ve světě i u nás do sféry knihovnické automatizace pronikly a pronikají systémy s tzv. otevřeným zdrojem (open source). Jak vnímáte tento proces? Vaše knihovna je jednou z těch, které sice provozují komerčně vyvíjený AKS, ale využívá i OPAC ve volně dostupném rozhraní VuFind. Myslíte, že je to perspektivní cesta vývoje?

Nebýt práce dobrovolníků, kteří v různých podobách dávají plody své práce k dispozici dalším, aby na nich případně pokračovali a rozvíjeli je, nebyl by internet tím, čím dnes je. Právě ten obrovský potenciál, že si někdo všimne mého výtvoru, ocení ho a bude na něm dál participovat, je zcela zřejmě obrovským motorem i zdrojem uspokojení, větším než finanční ocenění (zajisté, když se věc podaří, málokdo odmítne, aby z ní měl i materiální prospěch). I když, podíváme-li se do historie a porovnáme počátky dvou projektů, které internet výrazně změnily, vidíme zásadní rozdíl mezi postojem Tima Berners-Leea, který odmítl návrh patentovat protokol http a jazyk HTML, a Marka Zuckerberga, který Facebook stvořil jednoznačně jako továrnu na peníze – a to nechci uvažovat, co ještě horšího může být v pozadí. Ale zpátky k otázce. Existuje celá řada studií na téma OpenSource a já je nechci citovat. Zkušenost říká jasně, že velké firmy jsou obvykle pomalejší v inovacích a méně snadno se dají přimět, aby své produkty přizpůsobily právě našim potřebám. Využít práce dobrovolníků a případně se na ní podílet, je jistě lákavé. Najdeme-li open source projekt/produkt, který splňuje naše potřeby, proč ho nevyužít? Vzápětí (nebo o chvilku později) vznikne ovšem otázka, kdo zaručí nutnou podporu (například odstraňování chyb, které jsou v každém programu) a rozvoj, adaptaci na měnící se potřeby. Jen málo institucí si může dovolit věnovat na to své kapacity. Konkrétně v případě VuFind, který jste zmínil, zvažujeme, že by několik institucí, které ho využívají, společně platilo nějakou stabilizovanou českou firmu, která by převzala záruky dlouhodobé podpory. Jde tedy o vyvažování flexibility vývojářů open source projektu s potřebou jistoty a trvanlivosti, kterou si žádá odpovědnost za spolehlivé fungování instituce.

→ Do jaké míry podle vás automatizaci knihoven ovlivňuje formát MARC? Mnoho (nejen) technologicky zaměřených knihovníků si spolu s Royem Tennantem už dlouho myslí, že „MARC musí zemřít" (MARC must die, *Library Journal*, 15. 10. 2002). Od zrodu formátu uplynulo už přes 40 let a stále se používá…

Svůj názor na MARC jsem už naznačil výše. Svého času jistě plnil účel, pro nějž byl stvořen. Bohužel jeho stavba (a nejde ani tolik o interní strukturu formátu), ale i způsob naplňování (tedy AACR2 a jejich rozličné interpretace) nebyly konstruovány s dostatečnou předvídavostí. Jak obskurní je interní struktura formátu ISO 2709, vím velmi dobře – někdy kolem roku 1974 jsem napsal konverzní program, který převáděl různé implementace tohoto standardu do interního formátu systému USS, se kterým pracovala datová továrna zvaná Ústřední technická základna Ústředí vědeckých technických a ekonomických infor-

mací. Dnes je na světě jistě už miliarda záznamů v tomto formátu, se kterým nedovede pracovat nikdo jiný než specializované knihovnické programy. Tento trh je maličký – mám na mysli světová měřítka, ale totéž platí i pro domov –, konkurence mizivá, a tudíž všechny produkty drahé. Jak jsem napsal výše: jediná cesta je dohodnout se na rozumném značkování, které musí být domluveno celosvětově, legitimním kandidátem na tuto roli je opět Knihovna Kongresu USA, ale ta se zdá být paralyzována tíhou odpovědnosti za dědictví minulosti. Ale nic jiného nezbývá – než extrahovat ze stávajících MARC záznamů to nejlepší, co v nich je, s využitím nejchytřejších nástrojů se pokusit vytěžit možné vazby ve smyslu FRBR, analyzovat „užvaněné" nestrukturované poznámky, v nichž se skrývají často poklady, a tak dále. Kdo bude mít odvahu tenhle proces spustit, zatím není jasné.

→ Jak vnímáte vliv sociálních sítí a dalších služeb typu Web 2.0 na knihovní sféru? Jde o módní záležitost, nebo o trvalejší trend? Má smysl pojem *Knihovna 2.0*?

Asi budu považován za reakcionáře, v lepším případě za staromilce. Eva Marvanová v prezentaci z roku 2009 říká: *„Jedním z nejdůležitějších prvků Library 2.0 je zapojení uživatelů do vytváření a implementace služeb knihovny, k čemuž se dají dobře využít technologie Webu 2.0."* Nástroje Webu 2.0 jsou nepochybně užitečné věci a možnost vyjádřit své postoje a snadno je sdělit druhým jistě vytváří zajímavé příležitosti. Přesto – alespoň mně známé – pokusy obohatit například knihovní katalog o folksonomii (dát uživatelům možnost doplňovat k jednotlivým záznamům jejich klasifikaci – tagy) se nesetkaly s úspěchem. (Pokud znáte nějaký úspěšný, rád se opravím.) Podle mého názoru to má dvě hlavní příčiny. Jednou, a snad tou hlavní, je velikost uživatelské obce dané instituce. Ani na Amazonu – a ten má o mnoho řádů větší frekvenci návštěv, než dejme tomu Národní technická knihovna – není uživatelský komentář zdaleka u všech knih. Aby folksonomie, tagging, komentování a další fungovaly, je zapotřebí „kritická masa" návštěvníků: zdaleka ne každý má potřebu či chuť podělit se o své dojmy s ostatními. A druhou příčinu vidím v tom, že všeobecně v této zemi a její současné kultuře společenského chování není zvykem dělit se o své názory ve prospěch jiných. Možná se to mění, bylo by to příjemné zjištění, ale soudím, že jen zvolna. Jistě je dobré dát návštěvníkům webu knihovny příležitost vyjádřit se, a pomoci tak dalším, myslím, že však není realistické očekávat příval zpětné vazby. Pokud ale uvažování o Library 2.0 změní optiku webu – a následně i chování – knihovny od „podívejte se, co všechno máme" na „můžeme pro vás udělat tohle, tohle a ještě tohle" – tedy od důrazu na instituci k soustředění na zákazníka – pak je Library 2.0 skvělý impuls správným směrem.

→ V projektovém záměru Centrálního portálu českých knihoven (CPK), na jehož koncepci se jako člen pracovní skupiny podílíte, se ve výhledu do roku 2020 praví: „České knihovny budou využívat jednotné prostředí, jehož jádrem bude společný knihovní systém propojený s návaznými produkty a provozovaný v režimu SaaS a využívaný převážnou většinou knihoven (případně doplněný několika otevřenými systémy). Celé prostředí bude plně integrované s CPK." Mohl byste pro knihovníky ne-techniky přiblížit, kam tato vize směřuje?

Dovolte mi nejprve ocitovat motto, které jako svou vizi knihoven v roce 2020 formulovala po namáhavém zasedání v Telči Ústřední knihovnická rada. *Klient říká: „V krásné, přívětivé a pohodlné knihovně rychle obsloužen příjemným, kvalifikovaným, očividně spokojeným a motivovaným personálem nebo z pohodlí domova bez ohledu na národnost či handicap, v kteroukoli denní či noční dobu získám požadovanou službu."* Kolektivně, jako knihovnická rada jsme toho názoru, že takové úrovně služeb není schopna sama o sobě dosáhnout žádná česká (ani jiná) knihovna. Nezbývá tedy než spojit síly. Představujeme si, že v roce 2020 bude existovat silný portál jako základní stavební kámen pro zajištění přístupu do celého systému knihoven. Jeho základem bude centrální systém schopný obsloužit podstatnou většinu všech knihoven v republice a silný vyhledávač zdrojů umožňující nalézt přímo digitální podobu dokumentu. Samozřejmým cílem je, aby vyhledaný dokument byl klientovi ihned zobrazen či zpřístupněn. U volně dostupných dokumentů je to prosté, u materiálů, na něž se vztahují autorské nebo licenční poplatky, se klient dozví, odkud a za jakých podmínek je může získat. V tom pomohou znalostní báze a směrovače, za které vděčíme Herbertovi Van de Sompelovi.

Jako návazné – a pro zdar celé věci klíčové – produkty vidíme především systém identit a platební systém, aby klient nemusel pro každý požadavek chodit byť jen virtuálně do jiných knihoven a mít otevřenu řadu účtů. S největší pravděpodobností tahle celá legrace jednoznačně orientovaná na službu klientovi/čtenáři bude založena na novém datovém formátu, bude nejspíš sídlit někde v „mraku" a bude ji provozně zajišťovat nějaká komerční firma. Tak se nám to pěkně uzavřelo – všechno, o čem byla řeč výše, chceme zapřáhnout ve prospěch skvělých služeb.

→ Co uděláme proto, aby Sir Tim Berners-Lee konečně dostal zaslouženou Nobelovu cenu, jak apelujete na posledním snímku všech svých prezentací?

Kdybych si byl jist, že vím jak na to, byl bych to dávno udělal. Myslím, že pro mír na světě udělal jistě víc než Arafat a Evropská unie dohromady. Tim Berners-Lee změnil svět, ve kterém žijeme. Ve Wikipedii jsem se dočetl toto: *„The committee might receive well more than a hundred nominations and asks the Nobel Institute in February every year to research about twenty candidates."* Tak to pojďme zkusit.

Otázky položil **JAN KAŇKA**

Foto archiv autora

Před sto lety byla v Ústí nad Labem otevřena moderní knihovna

Pro většinu obyvatel Rakousko-Uherska byl 6. říjen 1912 běžnou nedělí, avšak pro Ústečany nikoli. Již ráno hloučky zvědavců na Matterniho (dnešním Lidickém) náměstí mezi sebou diskutovaly, zda do Ústí opravdu dorazí z Prahy místodržitel Thun. Někteří v rukách drželi čerstvý výtisk novin *Aussiger Tagblatt*, který o otevření **Lidové knihovny a čítárny města Ústí nad Labem** ten den detailně informoval. Na titulní stránce přinesl kresbu moderní budovy, o jejíž stavbu se zasloužila čtveřice vzdělaných osob: profesor ústeckého gymnázia Josef Martin, který ve svém volném čase bez nároku na odměnu řídil ústeckou knihovnu do té doby v nevyhovujících prostorách, prokurista Richard Lederer, jenž využil vlivu na svého zaměstnavatele Eduarda Jakoba Weinmanna a přemluvil ho, aby daroval finanční prostředky na stavbu knihovny, starosta města JUDr. Franz Ohnsorg, který byl předsedou správní rady knihovny a prosadil, aby město poskytlo pozemek, a pochopitelně i E. J. Weinmann. Ten sice zbohatl díky prodeji uhlí, ale vydělané peníze si nenechával jen pro sebe a v Ústí nad Labem postavil sirotčinec, školu

Kresba knihovny v dobovém tisku

pro slepé i sanatorium pro pacienty s plicním onemocněním. Na knihovnu, jejíž stavba se začala plánovat ještě v roce 1908, aby se využilo daňových úlev spojených s akcemi na počest 60. výročí panování Františka Josefa I., uvolnil ústecký mecenáš nejprve 300 tisíc a poté ještě dalších 200 tisíc korun. Díky tomu vzniklo moderní kulturní zařízení, které nám mohla závidět celá střední Evropa.

Význam nové budovy navržené pražským architektem Josefem Zaschem oceňovaly aspoň německé noviny, především pražská *Bohemia*, ale i vídeňská *Neue Freie Presse*, zatímco české

noviny se ten den spíše zabývaly útiskem Čechů v pohraničí a odmítavým postojem Němců stavět české školy.

Po příjezdu místodržitele si hosté prohlédli novou budovu. Role průvodce se ujal J. Martin a zavedl přítomné nejprve do půjčovny knih. Ta byla umístěna v přízemí vlevo hned u hlavního vchodu do knihovny, aby návštěvníci dlouho nebloudili. Jedněmi dveřmi se do ní vstupovalo, druhými vycházelo. Podle tehdejších zvyků byla bez volného výběru. V části určené k výpůjčkám stály stoly na vyplnění žádanek a stojan s katalogem u okna. Návštěvníky od pracovníků knihovny oddělovala posuvná okna ve zdi, která vytvářela tři výdejní místa. Jedno bylo neustále obsazeno personálem, druhé ve špičkách a třetí při zvláštních příležitostech. Za zády personálu bylo vlastní zázemí vybavené nábytkem od štrasburské firmy Wolff, Netter a Jacobi. Bylo rozděleno na dvě patra propojená schůdky, kde bylo možné skladovat 60 000 svazků, prostory pro dalších 30 000 svazků byly v suterénu, do něhož se rovněž vstupovalo po schůdcích. V tu dobu čítal fond knihovny necelých 10 000 svazků, takže nehrozilo, že v budoucnu bude třeba budovat další sklad. Knihy na regálech byly řazeny tematicky podle upraveného a zkráceného Deweyho třídění, až později bylo zavedeno přírůstkové číslo.

Čítárna novin z 20. let minulého století

Zprava od hlavního vchodu přes bezplatnou prostornou šatnu, vybavenou i umyvadlem, se vstupovalo do čítárny novin. Hned zkraje bylo místo pro knihovníka, který zde vykonával dozor. Proti pěti velkým oknům stály čtenářské stoly s pohodlnými křesly, další dva menší byly u nik, kam přicházelo světlo ze dvora. V čelní stěně byly dvoje dveře. Přes čítárnu novin se vcházelo do menší čítárny časopisů. Další dveře z ní vedly do kanceláře ředitele a výboru. Druhými dveřmi přes čítárnu novin se vstupovalo do čítárny knih. Byla vybavena knihami, které splňovaly svou kvalitou kritéria stanovená pro tuto čítárnu. (Určitá kritéria platila i pro knihy dostupné v půjčovně. Zatímco v roce 1903 se v Ústí nejvíce půjčovaly knihy Karla Maye, o sedm let později to byly knihy Ludwiga Ganghofera, autora historických románů, Petera Roseggera, štýrského spisovatele, Marie von Ebner-Eschenbachové, spisovatelky nazývané rakouskou Boženou Němcovou, či Eugenie Marlittové, autorky konvenčních ženských románů. Z žebříčku nejpůjčovanějších knih zcela zmizely mayovky, protože ředitel knihovny všechny vyřadil.)

Čítárna knih byla původně zamýšlena jako čítárna pro mládež ve věku 14 až 18 let. V roce 1912 v ní však byly uloženy knihy spolku německých středoškolských učitelů. Další dveře z ní vedly do kanceláře ředitele a výboru. Nejklidnější místo na konci čítáren bylo určeno studovně. Stoly měly židle jen z jedné strany, světlo přicházelo ze dvora. V nikách ve stěně byly regály s encyklopediemi a příručkami ze všech oborů lidského vědění. Před sto lety zde byly uloženy patentové spisy technického spolku. Kancelář ředitele a výboru sloužila i jako knihovní archiv a ve skříních ve stěně byly nejvzácnější knihy, které vyžadovaly, aby byly stále pod dohledem. Skleněné dveře navíc umožňovaly pohled do čítárny časopisů, čítárny knih a studovny a kontrolu chování návštěvníků. Vedle šatny byla malá místnost, kde se prováděla očista knih. Uspořádání místností vzniklo po mnoha konzultacích s tehdejšími špičkami v evropském knihovnictví – profesorem E. Reyerem z Vídně a dr. Nörrenbergem z Düsseldorfu.

V prvním patře byl velký přednáškový sál pro 500 návštěvníků. Měl přístup po vlastním schodišti a s vlastní šatnou. Díky výšce stropů (12 m) se v sále vytvořila galerie, která zvýšila jeho kapacitu. Podpůrné sloupy ve tvaru ženských soch vytvořil sochař Franz Metzner, malba pocházela od Karla Krattnera. Sousední malý přednáškový sál měl kapacitu pro 143 sedících osob. Spolek pro péči o umění (Verein

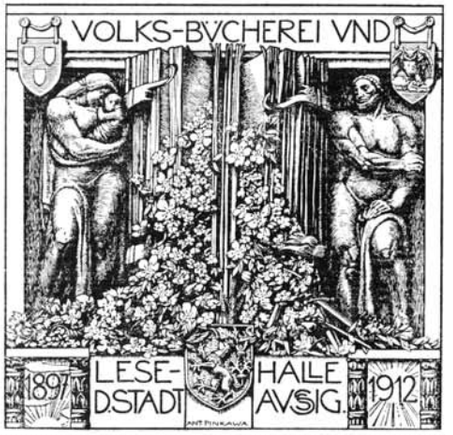

Exlibris od A. Pinkawy k otevření nové budovy knihovny

für Kunstpflege), jehož členem byl ředitel knihovny, v něm pořádal tzv. Umělecké večery.

Výstavní prostory ve druhém patře byly tvořeny čtyřmi velkými sály s horním světlem. V den slavnostního otevření byla již k vidění *1. německá umělecká výstava v Čechách*, kterou rovněž připravil Spolek pro péči o umění.

Po prohlídce knihovní budovy se hosté zúčastnili okružní jízdy městem a poté slavnostního banketu pro 120 účastníků. Na něm připil prokurista Lederer na zdraví ředitele knihovny a spisovatel Grumbach na zdar německého písemnictví. Prof. Krattner poděkoval za umělce, že mohli vyzdobit budovu knihovny. E. J. Weinmann vyjádřil přání, aby se knihovna v budoucnu stala místem, kde se budou potkávat různé vrstvy ústeckých obyvatel. Prof. J. Martin řekl: *Není to budova jako jiné budovy, není to budova k bydlení, ale přesto je tak útulná a obyvatelná, že zde lidé budou rádi trávit svůj čas.* Pozoruhodnou myšlenku pronesl kníže Thun, když prorocky prohlásil: *Politický zápas přináší nebezpečí, že mnohem důležitější kulturní statky se dostanou do pozadí a nevěnuje se jim péče, kterou by si tato součást lidského myšlení zasloužila.*

Jeho varovná slova se vyplnila v dalších letech. Vznik Československa vedl k přílivu českého obyvatelstva do Ústí nad Labem. To si zřídilo menšinovou knihovnu v prostorách, z nichž se v roce 1912 během osmi (!) dnů přestěhoval fond německé knihovny do nové budovy. Knihy v nepříliš dobrých podmínkách si zde Češi půjčovali až do září 1938, kdy byla půjčovna zapečetěna (čítárna menšinové knihovny se přestěhovala v roce 1934 do budovy německé knihovny, takže ji mohli využívat nejen ti Češi, kteří uměli německy). Německá knihovna po letech rozkvětu za 1. republiky fungovala až do dubna 1945, kdy ji bomby amerického letectva značně poničily. Po válce došlo k odsunu německého obyvatelstva a budova knihovny byla srovnána se zemí. Řada knih z německé knihovny byla v roce 1946 vyměněna za nedostatkové jižní ovoce z Itálie (několik desítek knih se dostalo i do fondu nynější Severočeské vědecké knihovny), ale obyvatelé Ústí nad Labem se nové moderní knihovní budovy nikdy nedočkali. Ústečtí knihovníci totiž po několika stěhováních dostali pro provoz v roce 1949 vilu C. H. Wolfruma a v roce 1990 vilu Hanse Weinmanna, syna mecenáše německé ústecké knihovny.

ALEŠ BROŽEK *brozek@svkul.cz*

PRAMENY:
— Archiv města Ústí nad Labem. f. AMUL – nezpracovaná část a f. Stavební úřad Národní archiv, f. PM, ka 5474, sg. 11/30/

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Půjčování e-knih z hlediska autorského zákona
- Rozhovor s novými řediteli krajských knihoven (Ing. Jiří Mika, Mgr. Ivo Kareš)
- Marketing v knihovnách aneb Umíme o sobě dát vědět?
- Z osudů knihovny J. E. Purkyně
- Využívání databáze TDKIV

Databáze ADR aneb Nejen pomůcka Souborného katalogu ČR

Adresář knihoven a informačních institucí ČR (dále jen Adresář) je jednou z bází Národní knihovny ČR. Obsahuje základní informace o knihovnách a informačních institucích na území České republiky, které spolupracují nebo spolupracovaly na budování souborných katalogů CEZL/CASLIN, účastní se meziknihovních služeb nebo jsou v kontaktu s Knihovnickým institutem NK ČR. Počet záznamů v Adresáři se průběžně zvyšuje, doplňuje se údaji o knihovnách, které se obrací na správce báze s žádostí o přidělení tzv. sigly – lokační značky. Záznamy zrušených knihoven a zaniklých institucí v bázi zůstávají, mění se pouze jejich status. Adresář tvoří 3337 záznamů knihoven (stav k 1. 10. 2012), z nich 1994 se týká tzv. živých institucí (fungujících) a 1343 zachycuje informace o zrušených knihovnách, případně již o zaniklých institucích. Správu Adresáře zajišťují společně dvě oddělení NK ČR – Oddělení souborných katalogů a Knihovnický institut.

Oddělení souborných katalogů aktualizuje údaje o odborných knihovnách [k 1. 10. 2012 – 982 záznamů], jako jsou knihovny akademické, vysokoškolské, knihovny výzkumných ústavů, státních orgánů, kulturních, církevních a školských institucí, firemní knihovny. Přiděluje knihovnám sigly, zakládá a ruší záznamy v bázi. O údaje veřejných knihoven [k 1. 10. 2012 – 1012 záznamů], jako jsou knihovny ústřední, krajské, městské i obecní, se stará Knihovnický institut.

Adresář je dostupný z webových stránek Souborného katalogu ČR (dále jen Souborný katalog) na adrese *www.caslin.cz* nebo ze stránek Národní knihovny ČR *www.nkp.cz* – v přehledu bází NK.

Jak vypadá záznam v Adresáři a jaké údaje obsahuje?

Každý záznam obsahuje siglu (např. ABA001, BOD111, OSE301), kterou tvoří kombinace tří abecedních a tří číselných znaků, z nichž každý je nositelem určitého významu. Velká písmena na prvním a druhém místě mají funkci geografického znaku, odvozeného od zkratek bývalých okresních měst, písmeno na třetí pozici vyjadřuje typ knihovny (např. A = ústřední knihovny, B = knihovny akademických ústavů, D = vysokoškolské knihovny, G = veřejné a školní knihovny). Číselná část sigly je identifikačním číslem jednotlivých knihoven.

Údaj *Název instituce* může mít několik úrovní, např. Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta – Ústřední knihovna (ABD005); Krajská zdravotní, a. s. – Nemocnice Děčín, o. z. – Lékařská knihovna – pobočka Děčín (DCE201). Mezi názvovými údaji mohou být uvedeny i další používané varianty názvů, dále pak jejich cizojazyčné podoby a také používané zkratky instituce. Záznam knihovny obsahuje také identifikační údaje – IČ a DIČ (identifikační číslo ekonomického subjektu) a EMK (evidenční číslo Ministerstva kultury ČR).

V údajích o odpovědné osobě je uveden na prvním místě pracovník odpovědný za knihovnu (ředitel knihovny, správce, vedoucí...). Na dalších místech mohou být uvedeny ostatní odpovědné osoby za instituci. V záznamu se u této osoby udává také její funkce a přímé kontakty, telefon, e-mail.

V kontaktních údajích se u položky *Adresa* uvádí na prvním místě sídlo knihovny a jeho GPS souřadnice, které umožňují zobrazit polohu knihovny na mapě. Kliknutím na tlačítko *Zobrazit na mapě* se objeví mapka s označením knihovny. Na dalších místech pak mohou být uvedeny ostatní důležité adresy instituce (sídlo ředitelství, fakturační adresa apod.). Další kontaktní údaje – telefon, fax, e-mail, URL – jsou pro přehlednost uvedeny zvlášť a jsou u nich i upřesňující informace (např. ústředna, vedoucí, služby). Všechny e-mailové a URL adresy jsou aktivní. Kliknutím na e-mailovou adresu lze odeslat zprávu přímo ze záznamu knihovny, stejně tak kliknutím na URL adresu se propojíme na webové stránky knihovny nebo přímo do jejího on-line katalogu apod.

U informací k MVS je uvedeno, zda knihovna službu poskytuje, za jakých podmínek (zdarma, za úhradu poštovného, za paušální poplatek...) a zda je knihovna zapojena do služby MVS v prostředí Souborného katalogu. Může zde být i přímý odkaz na stránku knihovny, kde jsou podrobnější informace o MVS nebo ceník služeb apod.

Poznámka a *Další informace* zaznamenávají údaje, které nejsou zohledněny v jiných položkách. Mohou to být jednak údaje dlouhodobě platné (např. o vzniku knihovny, o tom, že knihovna má pouze prezenční charakter, že slouží jen pro interní potřebu zaměstnanců instituce, o zaměření fondu knihovny), jednak aktuální informace dočasného charakteru (o krátkodobém uzavření knihovny po dobu rekonstrukce, letní provozní době apod.).

Jestliže knihovna spravuje pobočky, detašovaná pracoviště, pak o nich záznam knihovny obsahuje více informací – sigly (pokud je mají přidělené), adresy a GPS souřadnice, aby bylo možné dohledat jejich umístění na mapě. Spravuje-li knihovna více než 20 poboček, pak se v položce *Přehled poboček* nachází přímý odkaz na webovou stránku knihovny s podrobnějšími informacemi o nich.

Pokud knihovna vytváří a spravuje vlastní adresář regionálních knihoven, odkaz na něj je umístěn v položce *Adresář reg. knihoven*. Tento odkaz je rovněž aktivní, pomocí něj se lze ze záznamu propojit na další adresáře budované danou knihovnou.

Záznam knihovny v Adresáři může obsahovat také neplatné údaje sledující historii instituce, např. související sigly („Sloučeno s...“), dřívější názvy instituce, bývalé adresy („Dříve jako...“). Údaje z těchto polí jsou vyhledávací, umožňují dohledat i fondy zrušených institucí. Pokud byl fond zrušené knihovny převeden na jinou instituci, objeví se u příslušné položky („Fond převzat z ...“) sigla zrušené knihovny.

Každý záznam má u položky *Aktualizováno* uvedeno datum platnosti stávajících údajů. Snahou správců Adresáře je, aby zde byl uveden aktuální rok.

Adresář obsahuje také základní statistické údaje týkající se velikosti fondu veřejných knihoven. Údaje o fondu a knihovním systému nejsou v tzv. standardním formátu záznamu

ADR - Zobrazení záznamu

Zvolte formát: Standardní -- Adresa a kontakty -- Podrobnější info -- Úplný záznam

Záznam 1 z 1

Sigla	**CBA001**
Název instituce	Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích
Cizojaz. var.názvu	Research Library of South Bohemia in Ceske Budejovice
Zkratka	JVK
IČ - DIČ	73504
Odpovědná osoba	PhDr. Květa Cempírková (ředitelka) ; tel.: 386 111 255 e-mail: library@cbvk.cz PhDr. Zuzana Hájková (vedoucí útvaru knihovnictví a odbor. vzdělávání) ; tel.: 386 111 205 e-mail: library@cbvk.cz
Adresa	Na Sadech 26-27, 370 59 České Budějovice (ředitelství) Zobrazit na mapě [GPS: 48°58'40.92"N, 14°28'34.07"E] Lidická 1, 370 59 České Budějovice (služby) Zobrazit na mapě [GPS: 48°58'13.77"N, 14°28'31.69"E]
Telefon	386 111 211 (centrální ústředna) 386 111 201 (studijní útvar v Lidické 1) 386 111 255 (ředitelství SVK Na Sadech 26-27) 387 111 265 (odd. poradenských služeb pro knih. regionu)
E-mail	library@cbvk.cz mvs@cbvk.cz
URL	http://www.cbvk.cz http://katalog.cbvk.cz (online katalog)
MVS	MVS vykonává zdarma. Knihovna je zapojena do MVS v SKC.
Poznámka	Odd. rukopisů a starých tisků ve Zlaté Koruně je pod siglou CKA501.
Adresář reg.knih.	http://www.cbvk.cz/index.php?lang=CZ&s=knihovny&pg=seznamknihoven
Přehled poboček	http://www.cbvk.cz/index.php?lang=CZ&s=ctenari&pg=sluzby
Pobočky	* Pobočka Čtyři Dvory - J. Opletala 20 (sídliště Šumava), 370 59 České Budějovice Zobrazit na mapě [GPS: 48°58'55.349"N, 14°26'47.491"E] * Pobočka Vltava - Jizerská 4 (sídliště Vltava), 370 59 České Budějovice Zobrazit na mapě [GPS: 48°59'51.462"N, 14°27'5.769"E] * Pobočka Suché Vrbné - Železničářská 12, Suché Vrbné, 370 59 České Budějovice Zobrazit na mapě [GPS: 48°58'27.419"N, 14°30'10.43"E] * Pobočka Rožnov - Lidická 240, Rožnov, 370 59 České Budějovice Zobrazit na mapě [GPS: 48°56'55.705"N, 14°27'52.882"E] * CKA501 * Oddělení rukopisů a starých tisků (historické fondy) - Zlatá Koruna 1, 381 01 Český Krumlov Zobrazit na mapě [GPS: 48°51'19.144"N, 14°22'15.95"E]
Dříve	* Krajská knihovna * České Budějovice, Na sadech 27 * KČB * Státní vědecká knihovna * SVK
Neplat. údaje	* CBA002
Aktualizováno	20120626
Systém. číslo	000000938

[http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000938&local_base=ADR]

Obr. 1 – Ukázka záznamu v bázi ADR – CBA001 (stav říjen 2012, možno srov. po aktualizaci)

knihovny zobrazeny. Pokud se o ně uživatel zajímá, zvolí si pro jejich zobrazení úplný formát, kde najde informaci, kolik knihovních jednotek knihovna má v daném roce a kolik titulů periodik odebírá.

Báze ADR nabízí uživatelům při zobrazení záznamu knihovny několik formátů. Základním, který se otevře hned po vyhledání je *Standardní* formát. Tento je velice přehledný, tvoří jej zvýrazněná odsazená návěští, obsahuje všechny důležité informace o knihovně. Na standardní formát jsou navázána všechna možná propojení ze záznamu knihovny (na e-mail, URL,

na zobrazení knihovny na mapě...). Nejstručnějším zobrazovacím formátem je *Adresa a kontakty*, kromě sigly, názvu a adresy knihovny obsahuje jen základní kontakty (tel., e-mail). Formát *Podrobnější info* obsahuje více kontaktních informací, nemá odsazená návěští, hodí se pro tištěné výstupy z báze ADR. Formát *Úplný záznam* obsahuje, kromě všech základních informací o knihovně, ještě i údaje o velikosti fondu a používaném knihovním systému.

Adresář knihoven a informačních institucí ČR v praxi

Z obsahu a struktury záznamu v Adresáři je zřejmé, že se jedná o významný informační zdroj, který využívají jak knihovny, tak i ostatní uživatelé. Adresář je provázaný se Souborným katalogem ČR a jeho službami. Všechny záznamy, u kterých je v Souborném katalogu uveden vlastník dokumentu, jsou propojeny s bází ADR pomocí sigly. Kliknutím na siglu se uživatel propojí ze Souborného katalogu na záznam vlastníka dokumentu v Adresáři. Na Adresář je navázána také služba MVS v prostředí Souborného katalogu, která umožňuje snadno a pohodlně odeslat objednávku přímo z vyhledaného záznamu v Souborném katalogu prostřednictvím on-line formuláře pro vytvoření požadavku na MVS. Pokud se knihovna ke službě MVS v prostředí Souborného katalogu přihlásí, pak může svůj požadavek na MVS odeslat prostřednictvím tohoto formuláře knihovnám, které jsou rovněž do služby zapojeny. Bibliografické údaje požadovaného dokumentu a informace o žádající a žádané knihovně se do on-line objednávky zanesou automaticky z báze SKC a ADR, není třeba je vypisovat.

Pokud má být Adresář spolehlivým zdrojem, je třeba, aby informace v něm obsažené byly pokud možno co nejaktuálnější. Dříve neprobíhala aktualizace Adresáře tak rychle, jak bychom si přáli. Knihovny byly písemně obesílány, telefonicky obvolávány, aktualizovalo se z jejich webových stránek a podobně. Proto byl v roce 2006 vyvinut on-line formulář pro aktualizaci údajů, který ji pomohl výrazně zefektivnit a urychlit. Knihovnám byla postupně zaslána přístupová hesla k novému formuláři a do konce roku 2010 byly všechny odborné knihovny převedeny na on-line aktualizaci. Formulář umožňuje knihovnám aktualizovat údaje okamžitě, jakmile nastane změna. Některé opravené údaje se projeví u záznamu hned po jejich uložení, jiné až po formální kontrole správcem báze. Rozsah údajů u záznamů jednotlivých institucí není stejný, závisí na samotných knihovnách, jaké informace poskytnou správci báze při zakládání svého záznamu nebo při jeho aktualizaci. Vedle povinných základních údajů (sigly, názvu, adresy...) může záznam obsahovat další důležité informace, které lze průběžně doplňovat, upravovat a aktualizovat.

On-line formulář pro aktualizaci údajů v Adresáři

Aktualizace záznamu o knihovně pomocí on-line formuláře je snadná a netrvá dlouho. Pověřený pracovník knihovny obdrží od správce Adresáře přístupové heslo. Po vyhledání a zobrazení konkrétního záznamu knihovny v bázi ADR zkontroluje uvedené údaje a přihlásí se k formuláři. Přihlašuje se kliknutím na tlačítko *Aktualizace záznamu*, po zadání sigly a přiděleného hesla se zobrazí vlastní formulář. Aktualizace záznamu se provádí tak, že se vybere jedna z možností: buď lze vybrat možnost aktualizovat údaje o knihovně, nebo odeslat potvrzení o správnosti uvedených údajů, nebo zvolit možnost odeslat pouze zprávu pro správce báze.

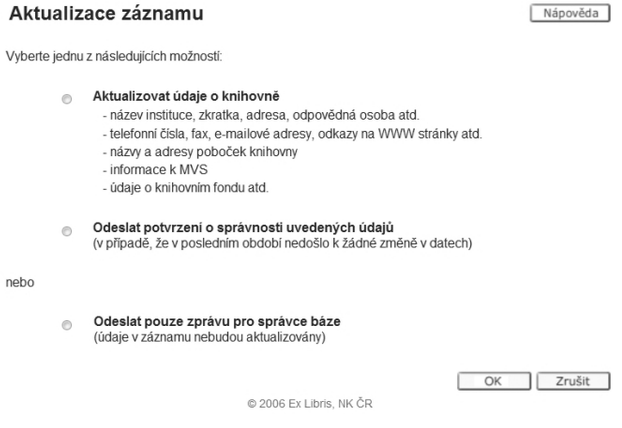

Obr. 2 – On-line formulář, výběr možností pro aktualizaci záznamu

Obr. 3 – Ukázka jednoho z oddílů on-line formuláře, který byl nedávno využit pro aktualizaci

Pro úpravu záznamu slouží volba ***Aktualizovat údaje o knihovně***. Tou se otevře formulář, který je vyplněn údaji ze stávajícího záznamu. Lze je upravovat buď přepsáním dřívějších již neplatných zápisů, nebo doplněním dalších údajů do příslušných prázdných polí. Celý formulář je rozčleněn podle charakteru informací do jednotlivých oddílů. Pod každým oddílem jsou uvedeny nápovědy, jak příslušné údaje aktualizovat. Základní informace o knihovně (název, adresa, odpovědná osoba apod.) podléhají formální kontrole správce báze, proto se v záznamu neobjeví hned po úpravě, ale nejpozději do dvou pracovních dnů. Změny týkající se telefonních čísel, faxu, e-mailu, URL a knihovního fondu se projeví v zobrazeném záznamu ihned po jejich uložení.

V případě, že uvedené údaje u záznamu knihovny souhlasí a není třeba nic upravovat, pak lze zvolit možnost ***Odeslat potvrzení o správnosti uvedených údajů***. Po aktualizování obrazovky prohlížeče se objeví v políčku *Aktualizováno* nové datum.

Pro úpravu pole *Poznámka* nebo pro uvedení dalších důležitých informací pro uživatele slouží možnost ***Odeslat pouze zprávu pro správce báze***. Označením této možnosti se otevře panel pro text zprávy. Odesláním tlačítkem OK bude zpráva zaslána správci báze podle typu knihovny. (Zpráva z odborné knihovny bude odeslána na kontakt *zdenka.manouskova@nkp.cz*; zpráva z veřejné knihovny na *ivo.hoch@nkp.cz*.) Zpráva pro správce báze se využívá i v případě, že dojde ke změně osoby odpovědné v knihovně za on-line aktualizaci záznamu, pak se uvádí jméno a e-mailová adresa nového pracovníka.

On-line aktualizace Adresáře v roce 2012 – odborné knihovny

Aktualizace údajů odborných knihoven v bázi ADR v roce 2012 začala hned na počátku roku. Knihovny jsme obesílali hromadně podle jednotlivých typů (knihovny akademické, vysokoškolské, lékařské...) s žádostí, aby si zkontrolovaly své záznamy v Adresáři a provedly jejich aktualizaci. Obesílání probíhalo e-mailem na adresy pověřených pracovníků, odpovědných za aktualizaci údajů o knihovně, které nám dříve instituce nahlásily. Obesílání jsme ukončili v dubnu 2012, obesláno bylo celkem 982 knihoven. Ne všechny však po obdržení výzvy aktualizaci provedly, proto jsme některým knihovnám výzvu zaslali opakovaně. Do 1. 10. 2012 aktualizovalo své údaje v Adresáři 780 knihoven. Z nich polovina potvrdila správnost uvedených údajů v bázi a polovina knihoven nahlásila změny. Od počátku loňského roku si požádalo o přidělení sigly 24 nových knihoven, osm knihoven bylo zrušeno. Z uvedených čísel vyplývá, jak je aktualizace Adresáře nezbytná pro jeho spolehlivé využití v praxi.

ZDENKA MANOUŠKOVÁ
zdenka.manouskova@nkp.cz

Činnost opolských veřejných knihoven na podporu čtenářství dětí a mládeže

Čtenářství dětí a mládeže ve statistice

V opolském vojvodství v Polsku pracují s dětmi a mládeží všechny veřejné knihovny. V roce 2011 tvořilo knihovní síť 317 knihoven, z toho 39 speciálně se věnujících výhradně dětem a mládeži do 15 let. V regionu již delší dobu pozorujeme neustále klesající počet mladých čtenářů využívajících služeb veřejných knihoven. Souvisí to s prohlubujícím se demografickým problémem a výjezdy do zahraničí za prací. Problém narostl do takové míry, že se regionální správa rozhodla vytvořit v regionu zvláštní demografické území, které má fungovat podobně jako speciální ekonomická teritoria. Pro ilustraci vážnosti tohoto problému stačí uvést následující údaje: v roce 2011 využilo veřejných knihoven v našem regionu 43 742 čtenářů mladších 15 let, a o deset let dříve, v roce 2001, jich bylo 61 187, tedy téměř o 40 % více.

Otázka mladých čtenářů se jeví jako jedna z nejdůležitějších ve fungování našich knihoven. Proto také většina knihovnických činností směřuje k této skupině uživatelů. Celkový fond veřejných knihoven opolského vojvodství tvoří více než čtyři miliony knih a jiných dokumentů, z toho asi 1 200 000 je určených pro nejmladší čtenáře.

Za účelem přilákat děti a mládež k četbě knih vyvíjejí zaměstnanci knihoven širokou aktivitu v popularizaci knihoven, knih a četby, mimo jiné organizují autorská setkání, knihovnické lekce, noci v knihovně. Národní knihovna (Biblioteka Narodowa) realizuje každoročně v rámci svých úkolů program *Nákup nakladatelských novinek pro knihovny*, který schvaluje Ministerstvo kultury a národního dědictví. Rozhodnutím ministra v roce 2012 byla určena třetina dotací na nákup novinek pro děti a mládež. Vytváří se mnoho akcí, které mají přitáhnout mladé lidi k četbě a využívání knihovnických služeb. V době nových technologií je to obzvlášť těžký úkol, mládež odmítá číst klasické knihy. Objevují se audioknihy, e-knihy, které mohou postupně vytlačovat tradiční knihy, ale věříme, že i nová generace je bude stále číst a bude přicházet do knihoven.

Náš článek poukazuje jen na některé formy práce našich knihovníků s dětmi a mládeží. Doufáme, že uvedené činnosti se setkají se zájmem a pochopením českých knihovníků.

Dobré zkušenosti z práce s dětským čtenářem

Opolské knihovny nabízejí mladým čtenářům řadu atraktivních „setkání s knihou“. Formy práce jsou velmi pestré díky novým možnostem a zkušenostem knihovníků získaných praxí. Byly vytvořeny účinné modely komunikace s dětmi a mládeží. Zásluhou kontaktů s osvětovými institucemi, těsné spolupráce se školami, mateřskými školami a rodiči se děti a mládež rádi zúčastňují akcí a nabízených projektů. Knihovny se obvykle starají o dobré vztahy v místním prostředí, snaží se vybudovat kulturní společnost dbající o mladého čtenáře.

DKK dyskusyjny klub książki

Diskusní kluby knihy aneb O knihách má cenu mluvit

Již šest let Krajská veřejná knihovna v Opole (Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu) s finančním přispěním Institutu knihy[1] (Instytut Książki) realizuje spolu s regionálními veřejnými knihovnami projekt *Diskusní kluby knihy*. Nápad klubů byl převzat z anglického prostředí. V celém Polsku působí celkem 1000 klubů při veřejných knihovnách. Projekt úspěšně funguje ve 45 opolských veřejných knihovnách, z toho je 11 klubů určeno pro dětské a mladé čtenáře.

Autorské setkání s Marcinem Pałaszem v klubu Střediskové veřejné knihovny ve Strzeleczkach – pobočka v Zielinu *(Foto Łukasz Brudnik)*

Noc s Andersenem v Městské veřejné knihovně v Kędzierzynu-Koźle 2. 4. 2011 *(Foto archiv MBP)*

Kluby působí při městských, střediskových a obecních knihovnách. Členové se setkávají v knihovně a diskutují o právě přečtených knihách a také se účastní autorských setkání. Každý klub obdrží několik nových titulů a členové nahlásí koordinátorovi, který působí v Krajské veřejné knihovně v Opole, jaké knihy by chtěli v daném roce probírat a koho si chtějí pozvat na setkání. Během šestiletého působení klubů v opolském vojvodství byli hosty významní spisovatelé knih pro děti a mládež – Joanna Olech, Grzegorz Kasdepke, Ewa Nowak, Anna Onichimowska, Barbara Kosmowska, Arkadiusz Niemirski, Paweł Beręsewicz.

Noc s Andersenem v knihovně…

Noc s Andersenem získala mezi opolskými knihovnami výjimečnou popularitu. Na každé výročí narození dánského spisovatele mají mladí čtenáři šanci zúčastnit se celovečerní literární hry. Akce přináší mnoho zážitků, neboť děti nemají jen tak možnost trávit čas v knihovně v tak pozdních hodinách. Tuto příležitost nabízejí svým čtenářům mimo jiné knihovny v Namysłowu, Niemodlinu, Prószkowu, Kędzierzynu-Koźle i Opole. Večer se v knihovně potkávají milovníci literatury vybaveni spacáky, chutí do hry a znalostí pohádek. První etapu tvoří většinou vzájemné představování skupiny, kolektivní hry a seznámení se s ideou Noci s Andersenem. Večer a noc vyplňuje čtení pohádek, inscenování Andersenových děl, pohybové hry na základě jeho tvorby. Hádanky, prověřování znalostí pohádek dánského spisovatele, ale také sledování zfilmovaných děl Andersena, poslouchání audioknih, společné zpívání a tanečky, to je repertoár na mnoho hodin. Zbude také čas na večeři a pak nevšední zážitky korunuje spánek ve spacácích mezi knihovními regály. Účastníci většinou opouštějí knihovnu s dárky připravenými od knihovníků, a zážitky, které je přivedou zase za rok na další Noc s Andersenem.

Jak pracovat s dětmi? Školení, soutěže, metodická pomoc

Krajská veřejná knihovna v Opole zpracovávala řadu let metodické materiály pro práci s dětským a mladým čtenářem. Podklady v podobě článků, metodické pomoci, příloh[2] do čtvrtletníku *Pomagamy sobie w pracy* (Pomáháme sobě v práci), který vydávala krajská knihovna, se dostávaly spolu s časopisem do veřejných knihoven v regionu. Metodická pomoc vznikala mimo jiné na základě tvorby pro děti nejlepších polských prozaiků a básníků.[3] Hádanky, šará-

ODKAZY:

1) Institut knihy – národní kulturní instituce založená 1. ledna 2004 v Krakově. Jejím posláním je popularizace knih a čtenářství a propagace polské literatury a polského jazyka ve světě. Od 1. dubna 2010 Institut převzal vydávání časopisů pod patronací ministra kultury a národního dědictví. Institut uděluje od roku 2005 cenu *Transatlantyk*, určenou pro významné překladatele polské literatury.

ODKAZY:

2) Małgorzata Bartoszewska, Wkładki. Dodatek specjalny. 1996. *http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/wkladki1996.pdf.*

3) Např. Aleksandra Paniewska – Dla każdego coś śmiesznego. Zgadywanki literackie dla dzieci opracowane na podstawie książek Wandy Chotomskiej; *Pomagamy sobie w pracy*, nr 3/1999, s. 35 *(http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/993.pdf).*

dy, rébusy doplňovaly literární a čtenářské vzdělávání. Od roku 2011 vychází časopis v elektronické verzi pod změněným názvem *Bibliotekarz Opolski (www.bibliotekarzopolski.pl)*. V archivu časopisu se nacházejí zdigitalizovaná čísla i s přílohami, dostupná na adrese *http://www.bibliotekarzopolski.pl/archiwum.html*.

Každoročně jsou v sídle Krajské veřejné knihovny v Opole organizována školení zaměřená na práci s dětským a mladým čtenářem. Tématem posledních školení byla *Terapeutická pohádka*, *Současná literatura pro děti a mládež*, dále dílny *Práce s mládeží* nebo *Problémový čtenář v knihovně* (různé věkové skupiny). Kromě toho krajská knihovna podporuje činnost opolských knihoven spoluorganizováním soutěží pro mladé čtenáře. V nedávných letech byly společně zrealizovány soutěže *Literární pohlednice*, *Jaká bude budoucnost knihy?*, *Moje knihov-na v objektivu*. Během mnoha let vzájemné spolupráce bylo připraveno několik desítek soutěží pro žáky základních škol a studenty gymnázií i jiných středních škol.

Vydáváme pro děti – knižní publikace

Opolské knihovny rozšiřují svoji práci o ediční činnost. Vydávají knihy, monografie o regionu, ale také knížky pro děti. Středisková veřejná knihovna v Gogolinu je vydavatelem série knížek pro nejmladšího čtenáře, popularizující místní tradice – *Poszła Karolinka do Gogolina* (Šla Karolínka do Gogolinu), *O dzielnym Karliku – gogolińskich lasów strażniku* (O nebojácném Karlíkovi – strážci gogolinských lesů, část I – podzim, zima, část II – jaro, léto). Publikace vznikly v rámci projektu *Náš gogolinský Karlík průvodcem po tradicích Slezska*, financovaného z prostředků Evropské unie. Knížečky jsou distribuovány do okolních mateřských škol a představují zajímavý materiál využívaný vychovateli při regionálním vzdělávání formou předčítání. Historie gogolinského Karlíka a Karolínky, lesníka a jeho rodiny, je známá v celém Polsku díky populární lidové písničce. Série knížeček je psaná slezským dialektem a ve verších. Upozorňuje tímto způsobem na kulturní bohatství regionu Opolského Slezska. Obsahuje výkladový slovník, je bohatě ilustrovaná a v příloze jsou omalovánky. Knihy jsou základem plánu propagace obce Gogolin. Jsou šířeny zdarma nejen dětem, ale i občanům obce.

Obálka knihy O dzielnym Karliku – gogolińskich lasów strażniku, część II: wiosna, lato

Do you speak English? V knihovně ANO

Knihovny se stávají stále častěji místem jazykového vzdělávání nejmladších čtenářů. Nejvíce se vyučuje jazyk anglický, německý, francouzský, ale také čínský. Důležité je, že výuka je úplně zdarma. Ve spolupráci s jazykovými školami byly zorganizovány hodiny čtení nahlas v angličtině. Výuka probíhala pomocí písniček, inscenací, mini her na bázi anglického textu. Takové lekce realizovala mj. knihovna v Namyslovu[4], Strzelcach Opolskich během čtenářské akce *Celé Strzelce čtou dětem*. Knihovny v celém Polsku měly možnost rozšířit svoji nabídku o výuku anglického jazyka s využitím interaktivních kurzů angličtiny pro děti – English Fun. Prostřednictvím her se mohly děti seznámit s angličtinou za pomoci knihovních počítačů. Tuto nabídku využily kromě jiných také knihovny v Kędzierzynu-Koźle, Grodkowu – pobočce v Kolnicy nebo Lewinu Brzeském.

Rakouská knihovna Krajské veřejné knihovny v Opole již mnoho let vede lekce německého jazyka. Pozoruhodné jsou *Wakacyjne poranki z niemieckim* (Prázdninová rána s němčinou).

ODKAZY:

4) Teresa Hruby, Bajki po angielsku. Warsztaty językowe dla dzieci w BP w Namysłowie, *Bibliotekarz Opolski*, nr 1/2012, s. 31 *(http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/bo121.pdf)*.

Jedná se o bezplatný prázdninový kurz ve dvou úrovních znalostí německého jazyka – pro začátečníky a pokročilé. Nabídku využívají především gymnazisté, středoškoláci a dospělí.

Jazykové kurzy pořádá také Oddělení cizojazyčného fondu Krajské veřejné knihovny v Opole. V roce 2012 byla nabídka rozšířena o akce spojené s poznáváním jazyka a kultury Číny.[5] V jedné z mateřských škol, s níž Oddělení cizojazyčných fondů stále spolupracuje, je plánována výuka čínského jazyka u nejstarších dětí. Kromě toho od roku 2006 oddělení organizuje pro žáky základních škol recitátorské soutěže v angličtině. Stále jsou také realizovány lekce francouzského jazyka pro nejmladší.

Literatura i divadlo

Literatura je „materiálem“, ze kterého lze vytvořit mnoho vynikajících čtenářských zážitků. Příkladem je činnost knihoven v Paczkowu i Przyworach, které literární texty přenášejí do divadelního světa. Nekonvenční formou podpory čtenářství je vytvoření divadelní skupiny *Dospělí dětem* ve Střediskové veřejné knihovně v Tarnowu Opolskim – pobočce v Przyworach.[6] Knihovnice spolu s učiteli a občany obce založili „knihovnické divadlo“, které zpracováním literárních textů pro děti prezentuje divadelní inscenace ve školách a mateřských školkách v okolí Tarnowu Opolskim. Veřejná knihovna v Paczkowu láká mladé čtenáře pomocí maňáskového divadla. Společně s dětmi připravují scénu, pozadí, maňásky a hudební doprovod. Nedílnou součástí představení jsou hry zručnosti s maňásky, pohybové hry a výuka písniček. Děti se uplatňují také jako herci, což u nich podporuje tvořivost.

Maňáskové divadlo ve Veřejné knihovně v Paczkowu *(Foto archiv knihovny)*

Konfrontace! Spisovatel v knihovně

Jinou formou podpory čtenářství u dětí a mládeže, nesmírně populární v opolských knihovnách, je organizování autorských setkání s čelními polskými spisovateli. V průběhu let se jich konalo několik stovek. Autorské setkání je výjimečnou příležitostí konfrontace čtenáře s oblíbeným spisovatelem. V Polsku se autoři píšící pro děti a mládež rádi účastní setkání se čtenáři svých knih. Opolské knihovny se zapojily do celostátní akce *S knihou na kufrech* – nápad ředitele Vydavatelství Ossolineum, který propagoval autorská setkání jako formu podpory čtenářství. Jejich nedílnou součástí byly výtvarné a literární dílny a také knižní jarmark. Díky tomuto projektu navštívilo knihovny mnoho významných tvůrců dětské literatury.

Kontakt s autorem je častokrát tak velkým zážitkem, že emoce přetrvávají i po dlouhou dobu a knihovny tak získávají nové, věrné uživatele, kteří knihovnu pravidelně navštěvují. Zkušenosti ve vedení autorských setkání zaručují vysokou kvalitu těchto akcí, výsledkem je pak nárůst čtenářství. Když se autor objeví v knihovně, přestává být jenom „jménem na obálce“ a ožívá tím také jeho dílo. Knihy s autogramem jsou vděčnou památkou, která láká ke knihovnickým setkáním.

Pomoc rodičům

Opolské knihovny realizují stále více projektů pro integraci dětí a jejich rodičů. Díky hrám a zajímavým setkáním s odborníky umožňují porozumět potřebám dětí a pomáhají tak vytvářet přátelské ovzduší pro rozvoj dítěte. Někdy poskytují rodičům i chvíli oddechu, když přejímají péči nad jejich dětmi.

Příkladem toho může být *Kolotoč pohádek* Oddělení pro děti a mládež Městské veřejné

ODKAZY:

5) Bogna Iwańska, Bliżej języka i kultury Chin. Nowa oferta Oddziału Zbiorów Obcojęzycznych WBP w Opolu, *Bibliotekarz Opolski*, nr 1/2012, s. 22 *(http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/bo121.pdf)*.

6) Monika Silarska, Grupa teatralna Dorośli dzieciom w bibliotece filialnej w Przyworach, *Bibliotekarz Opolski*, nr 2/2012, s. 37–38 *(http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/bo122.pdf)*.

knihovny knížete Ludvíka I. v Brzegu. Oddělení pořádá každý týden setkání s pohádkou. Děti vytvářejí práce tematicky navazující na přečtené dílo. Hra je ukončena v dětském koutku s fotografií na památku. Setkání jsou určena pro mladší děti, trvají hodinu, během které mají zajištěnou dobrou péči a zábavu, rodiče pak mají chvíli na odpočinek.

Kromě knihovnic se hlasitého předčítání účastní také představitelé různých profesí a tvůrci dětské literatury. Hosty byli například lékaři, kteří se snažili děti zbavit strachu před kontaktem s lékařskou službou. Policisté a vojáci přiblížili dětem význam svého povolání pro společnost a také odstraňovali jejich případné obavy z této profese.

Plakát propagující lekce Bibliomaluch v Městské veřejné knihovně v Kędzierzynu-Koźle *(Foto archiv knihovny)*

Cyklus lekcí nazvaný *Bibliomaluch* je zadarmo připravován pro děti i rodiče v Městské veřejné knihovně v Kędzierzynu-Koźle. Zahrnuje činnosti rozvíjející tvořivost i pohyb, podporující normální vývoj dítěte. Jeho základem bylo společné čtení pohádek, výtvarné dílny, sportovní a společenské hry, výuka základních činností a pravidel dobrého chování (malý savoir vivre). Lekce, s využitím předem připravených textů dětské literatury, vedli kromě knihovnic také pozvaní hosté (hudebníci, spisovatelé, psychologové, učitelé apod.). Cílem projektu bylo vzájemné poznávání se, integrace, seznamování se s knihovnou a rozvíjení čtenářských návyků a chuti trávit čas s knihou od nejmladších let. Byly zorganizovány dílny a setkání rodičů se specialisty. Nabídka byla určena hlavně pro rodiče, jejichž děti nenavštěvovaly jesle a mateřské školky.

Městská veřejná knihovna v Opole také připravuje nabídku pro děti a rodiče. *Klub maminek* a *Soboty s mámou a tátou* – to jsou setkání s rodiči, dětmi a knížkou. V Klubu maminek mají rodiče s dětmi možnost zúčastnit se společných akcí a vyměňovat si zkušenosti. Malé děti, které nechodí do mateřské školky, mají příležitost navázat první kontakt se svými vrstevníky v přátelské atmosféře a za účasti rodičů. Setkání obohacují také konzultace s odborníky z různých oborů.

V oddělení pohádek městské knihovny se rodiče spolu s dětmi mohou v sobotu potěšit literaturou. Při výběru zajímavého a vtipného textu se baví jak starší, tak i mladší účastníci. Soboty s mámou a tátou jsou příležitostí k upevnění pozitivních vztahů mezi rodiči a dětmi a poukazují na všechny klady společné četby kvalitní literatury.

V rámci projektu *Aktivní knihovna* založila Veřejná knihovna v Głuchołazech *Klub mladého rodiče*, ve kterém se rodiče mohli podělit o své zkušenosti a prodiskutovat problémy každodenního života. Konala se setkání se specialisty – dětským lékařem, dietologem, logopedem, pedagogem a rehabilitačním pracovníkem. Při klubu byl založen internetový blog *(klub-mlodego-rodzica-blogspot.com)* a všechna činnost byla zdokumentována v kronice. Tímto způsobem vznikla těsná vazba mezi mladými rodiči a knihovnou. Účastníky projektu byli občané Głuchołaz, především mladé maminky se svými dětmi ve věku 3–6 let.

Ve volném čase…

Knihovny se snaží zaujmout mladého čtenáře zejména v době letních či zimních prázdnin.

Většina knihoven našeho regionu vytváří speciální nabídky a akce.[7] Není možné popsat všechny. V jedné pobočce Městské veřejné knihovny v Opole otevřeli *Zimní akademii dovedností*, která se setkala s velkým ohlasem u mládeže neopouštějící město během prázdnin. Nakonec je nutné zdůraznit, že opolské knihovny se účastní celostátních čtenářských kampaní, spolupracují se spolky a nadacemi, které podporují čtenářství u dětí a mládeže. Zvláštní pozornost zasluhuje Nadace ABCXXII Celé Polsko čte dětem (Fundacja ABCXXII Cała Polska czyta dzieciom) Ireny Koźmińské a Elżbiety Olszewské, která již mnoho let oceňuje knihovny za úspěšné čtenářské projekty pro děti a mládež. Opolští knihovníci jsou laureáty soutěží nadace, získali mnoho cen a medailí.[8]

Knihovny zajišťují také semináře nebo dny literatury pro děti a mládež. Ty jsou velmi často součástí grantového projektu a jsou dotované ze zahraničí. Důležitá je vzájemná spolupráce mezi knihovnou a ostatními institucemi věnujícími se dětem. Možnosti knihoven jsou silně svázané s lokálním prostředím a jeho společenstvím. Orientace v místní problematice a výzkum potřeb umožňuje vytvářet nejlepší nabídky pro dětského čtenáře. Knihovna je místem animace literární kultury, často prvním kontaktem mladého člověka s knihou.

Ředitelka Městské veřejné knihovny v Opole Elżbieta Kampa s vedoucí kampaně Celé Polsko čte dětem Małgorzatou Konik

(Foto archiv Městské veřejné knihovny v Opole)

AGNIESZKA HAŁUBIEC *a.halubiec@wbp.opole.pl*, **EWA DOROSZ**
Přeložil **STANISLAW WRÓBLEWSKI**

ODKAZY:

7) Justyna Weigt, Wszystko o ziemskich żywiołach. Ferie w bibliotece, *Pomagamy sobie w pracy*, nr 1–2/2009, s. 63–67 *(http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/091.pdf)*.

8) Teresa Hruby, Medal dla Biblioteki Publicznej w Namysłowie, *Pomagamy sobie w pracy*, nr 1–2/2009, s. 63 *(http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/091.pdf)*.

ROZHOVOR

s **IRENOU KOŹMIŃSKOU**, *ředitelkou Nadace ABCXXI (Polsko)*

Čtení vytváří vazby

Sedíme – symbolicky – v areálu Knihovny Varšavské univerzity, jedné z nejkrásnějších knihovnických staveb na světě, s Irenou Koźmińskou. O koho jde? O dámu, která v současném Polsku patří k veřejně velmi uznávaným osobnostem. Založila Nadaci ABCXXI, pod jejímiž křídly vznikla v roce 2001 kampaň *Celé Polsko čte dětem (http://www.calapolskaczytadzieciom.pl/)*. S Elżbietou Olszewskou, svou nejbližší spolupracovnicí, je autorkou dvou knih – *Z dzieckiem w świat wartości* (S dítětem do světa hodnot, 2007) a *Wychowanie przez czytanie* (Výchova prostřednictvím čtení, 2010), ze které jsme přinesli ukázku v říjnovém čísle tohoto časopisu. Irena Koźmińska přednáší, organizuje, shání peníze… propaguje čtení. Řeč se točí samozřejmě kolem její nadace, ale dojde i na osobnější pohledy.

→ Co vás přivedlo k tomu, že jste založila nadaci?

Musím říct, že naše nadace se nezaobírá pouze čtenářstvím. Všechno to začalo emocionálním zdravím dětí, tedy zdravím psychickým, rozumovým i morálním. Když v Polsku probíhala ekonomická a společenská transformace, tak ve spoustě rodinách došlo k těžkým chvílím. Mnoho lidí si najednou v nové realitě nedokázalo nalézt své místo, ale nejvíce poškozenou skupinou byly děti. Jako by na ně nebylo času a tento stav přetrvává dosud. Ukazuje se, že děti jsou nejslabším

článkem společnosti. Pokud má společnost nějaké problémy, tak se odrážejí především na dětech, protože ony si na rodičích nemohou vybojovat více času, pozornosti, trpělivosti či vhodných vzorů. Nejsou to holt horníci, kteří si vystávkují zvýšení platu. Děti nejvíce trpí tehdy, když se rodiče soustředí na svou kariéru a vydělávání peněz, na sebe samé, na své vlastní problémy.

→ A v době socialistického Polska tento problém nebyl?

Rozhodně si nemyslím, že bychom se do těchto časů měli vrátit. Nicméně v těch dobách rodiče přicházeli z práce ve čtyři odpoledne, maminky byly často doma... a nebylo tolik vnějších lákadel a možností. Rodina byla tehdy silnější, ne že by o to nějak usilovala, ale především tím, že bylo méně alternativ. Matky tehdy trávily s dětmi více času, děti si hrály na dvorku. Dneska se instituce dvorku vytrácí. Jednak proto, že děti mají více činností ve škole, jednak že existuje více rozptylovadel, jako jsou například počítačové hry. A to se stává jejich světem – virtualita. V té době jsem bydlela v USA a tam jsem měla možnost vidět, kolik problémů s dětmi je v tamní společnosti; kolik je emocionálních poruch, depresí, kolik je narkomanů, násilí... Uvědomila jsem si, že tato vlna k nám dorazí. Věděla jsem, že se tomu úplně zabránit nedá, ale mým cílem bylo, abychom naši společnost na tyto věci připravili.

→ Tohle je podnět – řekněme – vnější, měla jste i nějaký vnitřní?

Ano, měla. Měla jsem potřebu učit se být lepší matkou. Intuitivně jsem tušila, že jako matka moc dobrá nejsem, proto jsem hledala něco, co by mi na tomto poli pomohlo. Hledala jsem knížky, vědomosti… a nakonec jsem zjistila, že takovéto poznatky existují. Moje vztahy s dcerou Kingou se pak výrazně zlepšily. Měla tehdy dvanáct, třináct, čtrnáct let, což jsou pro rodiče těžká léta; navíc moje dcera se dostala do úplně jiných podmínek. V Americe se děti tohoto věku chovaly úplně jinak než děti polské. Tehdy jsem si uvědomila, že pokud jsem sama nabyla jisté vědomosti, tak by nebylo od věci se o ně podělit. Setkala jsem se s učením Jima Trelease, zejména s jeho knihou *The Read-Aloud Handbook* (Příručka hlasitého čtení). On ukazuje, že čtení dítěti je jedinečný způsob, jak mu projevovat svou lásku, jak se starat o jeho duševní vývoj a také mu poskytovat jistou emocionální zásobu. Dítě, kterému se tohle vštípí, je poté schopno se daleko více zabavit samo, má smysl pro svou vlastní hodnotu, umí dělat správné volby a je méně náchylné k tlakům okolí.

→ Ale proč zrovna čtení hraje tak důležitou roli?

Protože, když dospělý tráví s dítětem čas tím, že mu čte, tak buduje vazbu. A vazba je ve vztazích mezi rodiči a dětmi absolutně nezbytná.

→ A nejde to udělat i jinak?

Samozřejmě, že lze mluvit i o jiném, ale… například mnoho mužů neumí s dětmi mluvit. Proto je čtení pro ně jednoduchým nástrojem, jak se k dítěti dostat. Když vytyčíme, že rodiče by měli svému dítěti číst dvacet minut denně, tak i ti nejvytíženější lidé si tento čas najdou. Proti tomu, když řekneme, „musíš se svým dítětem trávit čas", tak někdo neví, co má dělat. Například se s ním dívá na televizi, brouzdá po internetu nebo ho bere do obchodní galerie. Když čte, věnuje se zcela dítěti. Kromě toho každý člověk, pokud chce dosáhnout nějakého úspěchu, musí znát jazyk, čili jde i o jakousi školu jazyka. Kdybychom shrnuli, jaké jsou základní přednosti toho, když dítěti čteme, tak na jedné straně dítě posilujeme emocionálně, na straně druhé rozvíjíme jeho schopnosti jazykové. Tím ho také připravujeme na to, aby mohlo samostatně myslet, komunikovat s lidmi a učit se. Ale rodiče to musejí dělat od narození dítěte – ano, od narození, protože dítě by se mělo již od této doby setkávat s jazykem.

→ Jestli tomu dobře rozumím, hlavní role připadá jazyku ve všech jeho funkcích.

Ano, například rodič, který sám nemluví příliš dobře, při čtení používá knihu, jejíž jazyk je na daleko vyšší úrovni než ten jeho. A dále tímto způsobem předává spoustu vědomostí o světě. Tím se dítě zprostředkovaně dozvídá i něco o sobě. Navíc je čas si o tom promluvit. Pokud se dítě dívá na televizi, tak se na ni většinou dívá samo a nemůže se na nic zeptat, když něčemu nerozumí.

→ Kampaň *Celé Polsko čte dětem* vznikla v roce 2001. Co považujete za největší úspěch?

Myslím, že všichni lidé v Polsku, kteří mají jakékoli vzdělání, vědí, že tato kampaň existuje a že by se dětem mělo číst. Už 54 procent rodičů deklaruje, že dětem čte. Více než 7000 dobrovolníků organizuje čtenářské akce pro děti a školení pro dospělé. Máme 2700 čtoucích škol a 2800 čtoucích školek. V těchto místech se denně dětem čte. Máme program *Čtení ve vězení* (jde o čtení dětem vězňů; čtou jim jejich uvěznění otcové a matky během návštěv). Chystáme také program *První kniha mého dítěte*. Spočívá v tom, že každá matka, které se narodí dítě, má dostat knížku společně s výchovným filmem. Ten projekt už je připravený, pouze čekáme na sponzora.

→ Jak velká je vaše nadace?

Nyní máme 13 lidí. Šest lidí pracuje na plný úvazek, zbytek jsou úvazky částečné, různé dílčí smlouvy atd. Když dostaneme grant, tak lidi platíme z těchto peněz. Momentálně už zaměstnance na plný úvazek nepřibírám, neboť situace je finančně hodně těžká. I když sponzoři mají často velmi dobré hospodářské výsledky, tak mají pořád možnost říct, že jsou v krizi.

→ Takže vaše největší potíže jsou finanční?

Ano, ale to platí pro všechny nadace. Jinak je to všechno práce radostná. Naše kampaň přitahuje velmi dobré lidi. Hlásí se nám rodiče i učitelé, ale také knihovníci. A všechno to jsou nadmíru nadšení lidé. Chtějí zkrátka něco smysluplného a dobrého dohromady dělat, s takovými lidmi se pracuje velmi příjemně.

→ Ale vám se podařilo inspirovat podobné nadace i v jiných zemích.

Máme už partnerské organizace v České republice, na Slovensku a v Litvě. V jednotlivostech se tyto nadace a jejich kampaně liší, ale idea a podstata je stejná.

→ Z vašich internetových stránek jsem zjistil, že se stále rozšiřujete, a to nejenom za hranice, ale i v rámci polských aktivit.

Ano, píšeme, přednášíme… Letos jsme na našich internetových stránkách spustili Univerzitu moudré výchovy, v rámci které chceme dělat i různé internetové kurzy pro učitele a rodiče. Momentálně jsou bezplatné, ale do budoucnosti je zamýšlíme jako aktivity placené.

→ A čím nejvíce se zabýváte vy sama?

Vším. Odpovídáním na e-maily, hledáním sponzorů, přednášením, řízením; setkávám se s lidmi, kteří s námi chtějí spolupracovat. Nedávno jsme byly s jednou kolegyní z nadace v Nikósii na konferenci *Literacy for all*. Evropská unie vnímá nedostatek jazykových dovedností jako velmi výraznou brzdu rozvoje. A to, aby lidé uměli číst, rozuměli tomu, co čtou, uměli sdělit své názory, to vše má teď být v rámci Unie prioritou. Jazyk je podstatou myšlení, komunikace i poznávání; čtení zase rozvíjí představivost a tvořivost. Nedostatky v jazykových dovednostech *(literacy)* neznamenají jen, že děti jsou vyřazeny kulturně a společensky, dále způsobují jejich frustrace a horší kvalitu života. Skrývá se v tom také nebezpečí narůstající kriminality, bariéra hospodářského rozvoje a inovací. Naši politici si toho ale bohužel ještě příliš nevšimli, zato ekonomové už ano.

→ Čím si vysvětlujete, že je v Polsku úroveň čtenářství tak nízká? Tedy, že tak málo lidí – ve srovnání s průměrem Evropy – čte? Podle posledního průzkumu Institutu knihy a čtenářství při Národní knihovně jen 44 procent obyvatel Polska starších patnácti let přiznalo, že za rok přečetlo aspoň jednu knihu.

A jak to, že u vás se čte tolik? V Polsku se stále málo věnujeme dětem a myslím, že zejména polská škola odrazuje od čtení. A ti, kteří vyjdou školu, se stávají rodiči a přenášejí to na své děti. Taky chybí větší podpora ze strany politiků. Máme velmi nízké částky peněz určené pro kulturu. Naše kampaň je úspěšná v případě vytváření nového společenského povědomí, ale média, která z nás byla zpočátku nadšená, nyní od nás berou spíše jen informace a nechtějí nám dávat bezplatný čas na reklamu, protože už nejsme ani novinkou ani denní senzací.

→ A na úplný závěr, co jste si vy sama v poslední době pěkného přečetla?

Z oblasti beletrie je to například Khaled Hosseini – *Tisíce planoucích sluncí* nebo *Chlapec s drakem*, též mám ráda knihy Mariana Sczygieła, zejména ty o Češích *(Gottwald a Udělej si ráj)* nebo knihy Tiziana Terzaniho *Triumf ovec* a *Spravedlivost ovec*. Nejvíc však čtu knihy populárně-naučné, takové, které jsou spojeny s psychickým rozvojem dítěte a s jeho výchovou nebo s vývojem mozku. Sleduji proto hodně výzkumů zejména v USA, protože tam je tato oblast rozvinuta nejvíce. Když jedu na dovolenou, beru si s sebou knihu o mozku nebo o vychovávání chlapců, eventuálně o nových společenských fenoménech. V poslední době jsem přečetla skvělou knihu Dana a Chipa Heathových *Proměna. Jak věci změnit, když je změna zdánlivě nemožná* a Malcolma Gladwella *Mimo řadu. Anatomie úspěchu*. Vůbec Gladwellovy knihy čtu s velkým potěšením.

Ptal se **JIŘÍ TRÁVNÍČEK**

Foto archiv Nadace ABCXXI

RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE

Nezdá se to být tak dávno, kdy jsme v redakci, ale i v širším okruhu odborné veřejnosti „oslavili" 60. ročník Čtenáře. Malé ohlednutí do historie jsme v roce 2008 připravili například na konferenci Knihovny současnosti, ale také ve dvojčísle samotného časopisu. Pět let uplynulo jako voda… Půlkulaté výročí bychom opět rádi něčím připomněli, tentokrát však každý měsíc přímo na našich stránkách. Dovolujeme si vám proto v 65. ročníku časopisu zprostředkovat pohled do jeho minulosti, který bude zaostřen jak na obsahovou, tak grafickou podobu Čtenáře. Ukázkami připomeneme, jaká témata reflektoval, jak se vyvíjel jeho vzhled a určitě nalezneme i další zajímavosti přímo ze světa knihovnictví.

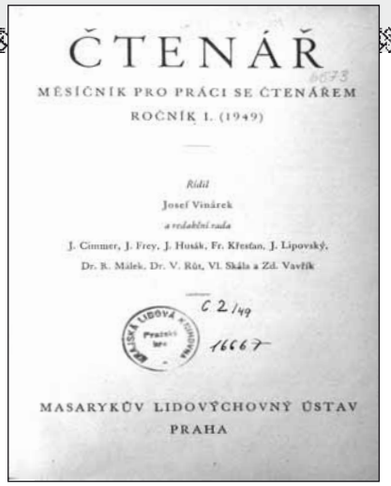

ČTENÁŘ

MĚSÍČNÍK PRO PRÁCI SE ČTENÁŘEM

ROČNÍK I. (1949)

Řídí

Josef Vinárek

a redakční rada

J. Cimmer, J. Frey, J. Husák, Fr. Křesťan, J. Lipovský, Dr. B. Málek, Dr. V. Rót, Vl. Skála a Zd. Vavřík

MASARYKŮV LIDOVÝCHOVNÝ ÚSTAV

PRAHA

1949, roč. 1, č. 4, str. 53

OLGA SIXTOVÁ

NÁVRH KNIHOVNÁM - ZŘIZUJTE DISKOTÉKY

Mnoho se již napsalo o uměleckém vzdělávání lidu, udělalo se mnoho opatření a také mnoho chyb, protože se k tomu úkolu přistupuje buď s příliš vznešenou tváří, a tak se lidé spíše odradí, nebo se zase umělcům doporučuje „lidově masová" tvorba, jejíž hodnota bývá problematická. Je třeba, aby se výchova ke kultuře a uměleckému cítění řešila jinak, chceme-li vůbec, aby nastal pravý ohlas v národě. Musíme začít takovým způsobem, aby se lidé sami zajímali o umění. Ne poučovat někoho nebo nutit, ale způsobit, aby všichni přišli sami. Vezměme si na příklad hudbu.

Kolik námahy dá, aby se udržely ve městech hudební pondělky, úterky atd. Jak málo si mohou naše města (o vesnicích nemluvě) dopřát soudobé umělce. Jak málo vlastně i ty úterky i ti umělci mohou proniknout do širších vrstev obyvatelstva! Nemluvím zde proti těmto představením, aby mi má slova někdo špatně nevykládal, naopak vím, že je třeba, aby byly, že se nesmí litovat nákladů na jejich udržení. Ale tyto koncerty nejsou ve výchově lidu prvním stupněm. Je zde třeba něčeho základního, elementárního. Potřebujeme umění bez černého obleku, každodenní, ke kterému by měl obyčejný člověk snadný přístup. Pokud se týká hudby, řešení není komplikované ani nákladné. Stačí zařídit pohodlnou a milou místnost s gramofonem a deskami, kam by mohl posluchač přijít a dát si zahrát, nač má podle své nálady chuť. Tuto úlohu by mohly převzít knihovny, protože jsou to ústavy jedny z nejrozšířenějších a takováhle činnost získávat lidi pro umění jim zcela organicky patří.

Diskotéka při knihovně není žádná nejistá věc nebo theoretický návrh. Pokus byl již učiněn a probíhá už rok v Chomutově a mohu říci, že s úspěchem. (Podrobnější zpráva v 6. čísle Knihovny, roč. 1948.) Je to skutečně

1949, roč. 1., č. 10, str. 194

Označení abecedy

při volném výběru dělá často knihovníkovi starosti. Psaní písmen na papírky nevyhovuje, protože zásoba knih je stále v pohybu, označení písmen nad regál je ještě nepřesnější.

V Ústřední lidové knihovně hlavního města Prahy rozřešili tento problém, jak vidíte na obrázku: *abecedními rozřaďovači*. Můžete si je pořídit také; staré vyřazené knihy potáhnete papírem a na něj napíšete nebo nalepíte písmena. Můžete si také dát udělat špalíčky podle výšky svých papírků. Pohyblivé abecední rozřaďovače jsou krásně zřetelné a dobře se osvědčují. -ále-

Budeme rádi, když vás naše retro okénko třeba přiměje zalistovat staršími čísly časopisu a připomenout si tak i historii našeho oboru. Na úvod jsme sáhli přímo do prvního ročníku Čtenáře z roku 1949, z něhož vám nabízíme titulní list a úryvky ze dvou zajímavých článků.

O leperiben – projekt *Paměť romských dělníků*

Počátek historie „romské" knihovny ve Vítkovicích spadá do roku 2004, kdy Knihovna města Ostravy připravila projekt s názvem *Romaňi Kereka* (Romský kruh). Jeho cílem bylo vytvořit v Ostravě – Vítkovicích veřejnou knihovnu se zaměřením na romské obyvatelstvo. S podporou městského obvodu Vítkovice byla v říjnu 2006 na ulici Kutuzovova 14 otevřena krásná nová knihovna vybavená také díky finanční pomoci nadace Hermann-Niermann Stifftung.

KMO – pobočka Vítkovice – *foto archiv knihovny*

Knihovna se nachází v lokalitě po dlouhá léta tradičně osidlované romským obyvatelstvem, nejedná se však o romskou knihovnu ve smyslu zaměření výhradně na toto etnikum. Cílem a záměrem je zohlednit romské návštěvníky, nabídnout jim mj. romské tituly, periodika i audio nosiče a vytvořit prostor pro setkávání, kde se budou nejen Romové cítit vítáni. Smyslem této činnosti je intenzivní podpora multikulturního dialogu spolu se specifickými vzdělávacími programy. Jedním z aktuálních počinů knihovny je zapojení do projektu *Paměť romských dělníků*.

Zatímco se v současnosti v souvislosti s romským obyvatelstvem hovoří zejména o problémech v sociálně vyloučených lokalitách, málokdo ví, že po roce 1945 přišly do českých měst stovky slovenských Romů, aby zde pracovaly na stavbách či v těžkém průmyslu. Cílem projektu *Paměť romských dělníků* s logem *O leperiben* (romsky „vzpomínka") je připomenout příběhy těchto lidí žijících především v ostravských Vítkovicích a brněnském Cejlu.

Vedle samotného sběru vzpomínek, které budou následně uloženy do Muzea romské kultury, se projekt soustředí na mezigenerační vazby v rodinách pamětníků. Proto budou příběhy za asistence pedagogických a komunitních pracovníků sbírat samotní vnuci a potomci pamětníků. Akademický rozměr projektu představuje prověřování platnosti aktuálních teorií v oblasti povahy sociálně deprivovaných lokalit, vzpomínání generací, dělnické identity a interkulturní spolupráce.

Kateřina Sidiropulu Janků s jedním z účastníků projektu – *foto Petr Kiška*

Projekt, jenž je realizován od března 2012 do prosince 2015, zaštiťuje Katedra sociologie Masarykovy univerzity v Brně, na spolupráci se podílí Muzeum romské kultury, brněnské občanské sdružení DROM a vítkovická pobočka Knihovny města Ostravy.

Spolupráce knihovny ve Vítkovicích spočívá zejména v poskytování prostor a pomoci při oslovování čtenářů, návštěvníků, pamětníků a možných spolupracovníků z řad romské mládeže, oslovování místních organizací a společností pracujících s Romy a spolupracujících s knihovnou. To vše se děje prostřednictvím kontaktní osoby Jany Kubikové, knihovnice dětského oddělení a komunitní pracovnice projektu. Mezi organizace, které byly doposud osloveny jako potenciální partneři projektu, patří CENTROM, občanské sdružení, Salesiánské středisko volného času Don Bosco a SPOLEČNĚ – JEKHETANE, o. s.

Propagace projektu je pojata moderním způsobem, tj. nejen prostřednictvím webových stránek *www.leperiben.cz*, ale i facebooku a youtube. Účinně se tak snaží reagovat na trendy dnešní mládeže, umožňuje zapojeným neustále sledovat aktuální dění, být jeho součástí a utvářet jeho další vývoj. Materiály a záznamy z workshopů a projektových setkání poslouží k další propagaci projektu, do budoucna též možná k vzniku unikátního dokumentu. Zapojení romské mládeže do projektu ji učí vzájemné spolupráci, podporuje však i její projevy samostatnosti.

Pilotní workshop se uskutečnil 7. srpna 2012 v knihovně ve Vítkovicích. Byl zakončen procházkou po okolí s historickým výkladem vítkovické kronikářky Lenky Kocierzové nazvaným *Po stopách romských dělníků*. Jako bonus se pak uskutečnila prohlídka Domu U Šraněk, malého vítkovického muzea, na jehož založení se L. Kocierzová velkou mírou podílela. Další workshopy proběhly v říjnu za přítomnosti České televize v Ostravě – Porubě a Brně. Ostravský workshop se konal v porubském centru Jekhetane, brněnský byl zorganizován přímo v srdci místního romského ghetta v prostorách DROMu. Oba byly úspěšné a hojně navštívené, pořízeny byly též první rozhovory.

Nejviditelnější částí projektu budou tři výstavy v Praze, Brně – Cejlu a Ostravě – Vítkovicích plánované na rok 2014. Projekt *Paměť romských dělníků* je podpořen z programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity NAKI, financovaného Ministerstvem kultury ČR.

„Spolupráce s knihovnou je pro projekt velmi důležitá, jelikož se prostory knihovny nacházejí v zájmové lokalitě ostravských Vítkovic a díky své aktivní činnosti s romskou komunitou disponují její zaměstnanci zkušenostmi v oblasti interkulturních vztahů,“ dodává hlavní řešitelka projektu, socioložka Kateřina Sidiropulu Janků.

JANA KUBIKOVÁ *vitkovice.detske@kmo.cz*

PRAMENY:
– SIDIROPULU JANKŮ, K. *Na cestě k romské knihovně*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006.
INTERNETOVÉ ZDROJE:
– SIDIROPULU JANKŮ, K. O Leperiben. *Anotace*. [Online] O Leperiben, Paměť romských dělníků, 2012. [Citace: 23. srpna 2012.] *http:/www.leperiben.cz/anotace*.

Už víme, jak se „šije“ knížka

Den pro dětskou knihu v Obecní knihovně v Benešově nad Černou jsme spojili s prodejní výstavou dětských knížek a také s výtvarnou dílnou. Děti měly možnost vlastnoručně si ušít knížku. Lektorkou byla Jiřina Halmlová, knihařka z českobudějovického archivu. Přivezla s sebou hotové knížečky na ukázku a pro zúčastněné připravila materiál k jejich výrobě. Děti si upravené díly prošily a přichystaly k lepení. Ze začátku to vypadalo složitě, ale když jsme přišli na systém, všichni jsme to skvěle zvládli. Potom si děti vybraly přebal, který bude jejich knížku zdobit. Pěkně vypadají desky s notami nebo přebal vytvořený ze starých, ještě černobílých reklamních letáků. Někteří si přinesli vlastní namalovaný obrázek, který chtěli mít na přebalu.

Závěrečná fáze výroby zůstala na paní knihařce, která knížky ořízne a vlepí do desek s vybranými motivy. A děti si tak ještě před Vánoci odnesly domů první „vánoční“ dárek. Bylo na nich, jak s ním naložily. Jestli posloužil jako zápisník pro ně samé, nebo jím obdarovaly někoho blízkého. Zajímavý nápad například byl, udělat ze zápisníku kuchařku s oblíbenými recepty pro babičku.

RŮŽENA LEPŠOVÁ
Foto archiv knihovny

Z knihoven…

Nové technologie v Severočeské vědecké knihovně v Ústí nad Labem

Foto archiv knihovny

KAMEROVÁ ZVĚTŠOVACÍ LUPA ROZŠÍŘILA NABÍDKU SLUŽEB

Od konce října 2012 rozšířila SVK v Ústí nad Labem své služby o novou nabídku. V rámci grantového programu Ministerstva kultury ČR obdržela finanční prostředky na zakoupení kamerové zvětšovací lupy ClearView+, která je umístěna ve všeobecné studovně vědecké části knihovny v ulici Velká Hradební 49. Tato pomůcka pro slabozraké uživatele má jednoduché ovládání a umožňuje až padesátinásobné zvětšení předlohy. Její využívání je bezplatné, je volně přístupná všem uživatelům, kterým dělá problémy číst například drobný novinový text. Přístroj lze použít také jako pomůcku při práci s vlastními texty.

A co „lupa“ umí? Kamera lupy snímá předlohu a její zvětšený obraz promítá na monitoru, takže silně slabozraký uživatel může s textem či grafikou v tištěné nebo psané podobě běžně pracovat (číst knihy, noviny, prohlížet mapy apod.). Čtení nebo prohlížení předlohy usnadňuje pohyblivý čtecí stolek, který též poskytuje pracovní prostor pod kamerou. Ovládací panel je součástí čtecího stolku, ruce při čtení není tedy třeba téměř vůbec přemisťovat. Lupa má automatické zaostřování a zvětšení, jas i kontrast se nastavují elektronicky pouze stiskem tlačítka; přístroj tak mohou snadno ovládat i uživatelé se zhoršenou pohybovou koordinací. Jednoduchým úkonem se nastavuje potřebné zvětšení a volí režim prohlížení: kontrastní pozitivní nebo negativní režim pro práci s textem, fotorežim pro prohlížení obrázků v plných barvách (pod barevnou lupou) resp. v šedé škále (pod černobílou lupou). K dispozici jsou i další funkce (světelné ukazovátko, umělé zabarvování písma a papíru, vodící linky a čtecí okno). K lupě lze připojit i externí zařízení (notebook apod.).

Vše zní poněkud složitě, ale vždy je možné požádat personál knihovny o pomoc při obsluze lupy, aby pomůcka mohla řádně posloužit. Určitě pomůže nejen uživatelům, kteří knihovnu běžně navštěvují, ale i těm, kteří legitimaci do knihovny ještě nevlastní. Zvolit lze třeba jen jednorázovou návštěvu (za den poplatek 20 Kč), při které je možné vyzkoušet prezenční služby knihovny. Roční čtenářský průkaz pak ale vyjde ještě mnohem výhodněji, protože umožní využívat všech služeb, které knihovna nabízí (mj. půjčování časopisů nebo hudebních nosičů, ale také moderní on-line služby).

(opk)

JAK NA E-ČTEČKY VĚDÍ V ÚSTECKÉ KNIHOVNĚ

Elektronické čtečky jsou speciální přenosná zařízení, jejichž obrazovka napodobuje papír. Na rozdíl od mobilů, LCD obrazovek počítačů či notebooků, ale i teď módních tabletů, není displej čtečky podsvícen. Čtení proto oči tolik neunavuje. Přístroje jsou velmi lehké, tenké a s velkou kapacitou, takže čtenář může mít s sebou neustále spoustu knih. Při čtení není třeba připojení ke zdroji elektrického proudu, nabitá baterie v přístroji má výdrž až několika tisíc otočení stránky. E-čtečka není u nás neznámá. Můžete ji vidět u občanů, kteří cestují vlakem či přejíždějí Prahu metrem, ale i u lidí v čekárnách lékařů. Člověk si tak s dobrou elektronickou knihou v ruce krátí jinak nevyužitelný čas.

Ústecká vědecká knihovna vlastní čtyři čtečky pro českou verzi knih a jednu jinojazyčnou (ta umí anglicky, německy a francouzsky).

Registrovaní čtenáři (od 18 let výše) si mohou elektronickou čtečku vypůjčit domů na dobu 14 dní. Protože pořizovací hodnota přístroje byla poměrně vysoká, vyžaduje knihovna složení jistiny (kauce) ve výši 1000 Kč. Ta je samozřejmě vydána zpět, jestliže je čtečka v dohodnuté lhůtě a v pořádku vrácena.

Na vložené paměťové kartě jsou již v knihovně staženy knihy v českém jazyce, vesměs klasická díla krásné literatury se statusem volného díla. (Volné dílo je takové autorské dílo, jehož majetková autorská práva nejsou chráněna. Nejčastějším případem volného díla je autorské dílo, u kterého již doba ochrany vypršela – např. uplynulo více než 70 let od smrti posledního autora.) Na čtečkách v ústecké knihovně jsou nahrána díla např. K. H. Borovského, K. Čapka, F. L. Čelakovského, V. Dyka, K. J. Erbena, bratří Grimmů, J. Haška, A. Jiráska a E. Krásnohorské. Dále na nich najdete Bibli, Dalimilovu kroniku i Homérova díla či díla Moliérova nebo Platona.

Čtenář si tak spolu se čtečkou, u které je paměť až 200 gigabitů, odnese domů zhruba 600 titulů najednou. Od března 2011, kdy Severočeská vědecká knihovna zakoupila první tři čtečky s ovládáním v češtině a jednu pro jinojazyčná díla, si je čtenáři vypůjčili 64krát, z toho 14krát pro knihy ve zmíněných cizích jazycích.

(opk)

ÚNOR

Před 65 lety 3. 2. 1948 se narodil švédský spisovatel **Henning Mankell**, autor detektivních a krimi románů a thrillerů, tvůrce inspektora Kurta Wallandera; česky vyšly např. *Číňan* nebo *Neklidný muž*.

Před 325 lety 4. 2. 1688 se narodil a před 250 lety, 12. 2. 1763, zemřel **Pierre de Marivaux**, francouzský spisovatel milostných románů a komedií, např. *Hry lásky a náhody*.

Před 205 lety 4. 2. 1808 se narodil **Josef Kajetán Tyl** (†1856), český herec, dramatik, prozaik a novinář, organizátor společenského a divadelního života, hlavní představitel vlasteneckého romantismu. Redigoval časopisy *Květy, Vlastimil, Pražský posel* a *Sedlské noviny*. Byl poslancem říšského sněmu. V letech 1846–1851 působil jako dramaturg českých představení ve Stavovském divadle (v letech 1948–1991 neslo název Tylovo divadlo). Poté založil vlastní kočovnou divadelní společnost. Psal povídky i sociální a historické prózy (např. *Poslední Čech* a *Braniboři v Čechách*), především však dramata, jež se stala základem národního divadelního repertoáru: *Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka, Pražský flamendr, Paličova dcera*, historické hry *Krvavý soud aneb Kutnohorští havíři, Jan Hus, Žižka z Trocnova, Krvavé křtiny aneb Drahomíra a její synové* aj. a dramatické báchorky *Strakonický dudák aneb Hody divých žen, Jiříkovo vidění, Tvrdohlavá žena* a *Lesní panna*. Je autorem textu písně *Kde domov můj*, která je součástí *Fidlovačky* a později se stala národní a státní hymnou (hudba F. Škroup). Vytvořil také první český básnický překlad W. Shakespeara *(Král Lear)*.

Před 165 lety 5. 2. 1848 se narodil **Joris-Karl Huysmans** (†1907), francouzský spisovatel vlámského původu, autor románů *Naruby, Tam dole* či *Na cestě*.

Před 220 lety 6. 2. 1793 zemřel italský dramatik **Carlo Goldoni** (*1707), autor komedií *Sluha dvou pánů, Poprask na laguně, Mirandolina, Kavárnička* či *Hrubiáni*; napsal také *Paměti*.

Před 65 lety 6. 2. 1948 se narodil rakouský dramatik **Felix Mitterer**, z jehož tvorby u nás známe např. hry *Návštěvní doba*, *Abraham*, *V jámě lvové*, *Pan Jedermann* nebo *Účtování v domě božím*.

Před 535 lety 7. 2. 1478 se narodil **Thomas More** (†1535), anglický humanista a státník, popravený za vlády Jindřicha VIII. za velezradu (odmítl uznat králův rozvod); jeho slavný spis *Utopie* přináší vizi ideálního státu. V roce 1935 byl kanonizován.

Před 190 lety 7. 2. 1823 zemřela anglická spisovatelka **Ann Radcliffová** (*1764), jedna z nejslavnějších představitelek tzv. gotického románu (např. *Sicilská romance* či *Záhady Udolpha*).

Před 55 lety 7. 2. 1958 zemřela americká spisovatelka **Betty MacDonaldová** (*1908), autorka u nás nesmírně populárních memoárových románů *Vejce a já* a trilogie *Co život dal a vzal*.

Před 185 lety 8. 2. 1828 se narodil **Jules Verne** (†1905), francouzský prozaik a dramatik. Věhlas získal nejprve cestopisnými romány, jako např. *Pět neděl v balóně*. Stal se světoznámým spisovatelem pro mládež. Psal „romány o vědě" i dobrodružné romány, stal se zakladatelem vědecko-fantastického žánru (dnes běžně nazývaného zkráceně sci-fi). Z dlouhé řady děl jmenujme např. romány *Cesta do středu země, Dvacet tisíc mil pod mořem, Tajemný hrad v Karpatech, Vynález zkázy, Děti kapitána Granta, Patnáctiletý kapitán, Dva roky prázdnin, Ocelové město, Tajuplný ostrov, Cesta kolem světa za osmdesát dní* nebo *Pán světa*. Mnohé z nich byly zfilmovány, často i několikrát; také u nás vznikly filmové verze *Tajemného hradu v Karpatech, Vynálezu zkázy* a *Ocelového města*.

Před 15 lety 8. 2. 1998 zemřel islandský spisovatel **Halldór Kiljan Laxness** (*1902), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1955), autor románů *Salka Valka*, *Svobodný lid*, *Islandský zvon*, *Atomová stanice*, *Světlo světa*, *Rybí koncert*, *Znovunalezený ráj* či *Křesťanství pod ledovcem*.

Před 140 lety 9. 2. 1873 se narodil **Josef Florian** (†1941), český katolicky orientovaný myslitel, literát, vydavatel a překladatel.

Před 125 lety 10. 2. 1888 se narodil italský básník **Giuseppe Ungaretti** (†1970).

Před 115 lety 10. 2. 1898 se narodil německý spisovatel **Bertolt Brecht** (†1956), jeden z nejvýznamnějších dramatiků 20. století, autor her *Šestákova opera* (též *Žebrácká opera*), *Svatá Johanka z jatek, Matka Kuráž a její děti, Dobrý člověk ze Sečuanu, Život Galileiho, Lesk a bída Třetí říše, Kavkazský křídový kruh* či *Švejk za druhé světové války*; psal i prózu, básně a eseje; rozvinul program tzv. epického divadla.

Před 50 lety 11. 2. 1963 si dobrovolně vzala život **Sylvia Plathová** (*1932), americká básnířka a spisovatelka, která žila v Anglii, autorka ceněné sbírky *Ariel* nebo autobiografického románu *Pod skleněným zvonem*; česky vyšly také její *Deníky* a výbor básní *Noční tance*.

Před 35 lety 11. 2. 1978 zemřel švédský prozaik, básník, esejista a dramatik **Harry Martinson** (*1904), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1974, společně s Eyvindem Johnsonem); česky vyšla např. poéma *Aniara*.

Před 165 lety 13. 2. 1848 se narodil český prozaik **Karel Klostermann** (†1923), autor románů a povídek z Pošumaví, např. *Mlhy na blatech*.

Před 110 lety 13. 2. 1903 se narodil francouzský spisovatel **Georges Simenon** (†1989), autor detektivních a psychologických románů (napsal jich přes dvě stě) a povídek (kolem sto padesáti), tvůrce komisaře Maigreta.

Před 65 lety 13. 2. 1948 se narodila česká dramatička, prozaička, filmová scenáristka a autorka rozhlasových her **Daniela Fischerová**, z jejíhož díla je nejznámější hra *Hodina mezi psem a vlkem*; věnuje se též tvorbě pro děti.

Před 60 lety 13. 2. 1953 se narodil český básník, písničkář a překladatel **Jiří Dědeček**, současný předseda českého PEN-klubu.

Před 115 lety 15. 2. 1898 se narodil japonský spisovatel **Masudži Ibuse** (†1993), z jehož díla vyšel česky román *Černý déšť* a dvojice novel *Na vlnách*.

Před 340 lety 17. 2. 1673 zemřel po představení své poslední hry *Zdravý nemocný* francouzský dramatik, režisér a herec **Molière** (*1622), vl. jm. Jean-Baptiste Poquelin, jeden z největších a nejhranějších světových dramatiků, autor komedií *Lakomec, Misantrop, Tartuffe, Don Juan, Škola žen, Směšné preciosky* či *Měšťák šlechticem*.

Před 160 lety 17. 2. 1853 se narodil **Jaroslav Vrchlický** (†1912), český básník, dramatik, libretista, překladatel a kritik, autor rozsáhlého díla.

Před 55 lety 17. 2. 1958 zemřel český básník **Petr Bezruč** (*1867), vl. jm. Vladimír Vašek, autor *Slezských písní*.

Před 130 lety 18. 2. 1883 se narodil řecký spisovatel **Nikos Kazantzakis** (†1957), autor románů a knih *Chudásek Boží*, *Kapitán Michalis*, *Hlášení El Grecovi*, *Řek Zorba* (zfilmováno s A. Quinnem v hlavní roli), *Kristus znovu ukřižovaný* (podle románu vznikla opera B. Martinů *Řecké pašije*) a *Poslední pokušení* (zfilmoval M. Scorsese pod názvem *Poslední pokušení Krista*).

Před 125 lety 19. 2. 1888 se narodil kolumbijský spisovatel **José Eustasio Rivera** (†1928), autor románu *Vír* z prostředí jihoamerického pralesa.

Před 490 lety 20. 2. 1523 se narodil **Jan Blahoslav** (†1571), český gramatik, historik a překladatel.

Před 125 lety 20. 2. 1888 se narodil francouzský spisovatel **Georges Bernanos** (†1948), autor nábožensky laděných románů *Pod sluncem satanovým, Deník venkovského faráře* či *Muška*, které byly i zfilmovány.

Před 110 lety 21. 2. 1903 se narodil francouzský spisovatel **Raymond Queneau** (†1976), člen skupiny Oulipo, psal romány, básně a eseje, např. *Stylistická cvičení, Svízel, Odile, Tuhá zima, Děti bahna, Koření života, Zazie v metru* aj.

Před 225 lety 22. 2. 1788 se narodil německý filozof **Arthur Schopenhauer** (†1860), autor spisu *Svět jako vůle a představa*.

Před 130 lety 23. 2. 1883 se narodil německý filozof a lékař **Karl Jaspers** (†1969), představitel existencialismu, autor spisů *Duchovní situace doby, Filozofie* či *Otázka viny*.

Před 105 lety 23. 2. 1908 zemřel český básník a prozaik **Svatopluk Čech** (*1846).

Před 550 lety 24. 2. 1463 se narodil **Giovanni Pico della Mirandola** (†1494), italský filozof a humanista.

Před 115 lety 26. 2. 1898 se narodil český básník **Konstantin Biebl** (†1951), autor sbírek *S lodí, jež dováží čaj a kávu, Nový Ikaros* či *Zrcadlo noci*.

Před 55 lety 26. 2. 1958 se narodil francouzský spisovatel **Michel Houellebecq**, autor románů *Rozšíření bitevního pole, Elementární částice, Platforma, Možnost ostrova* a *Mapa a území*, za který získal Goncourtovu cenu.

Před 190 lety 27. 2. 1823 se narodil francouzský filozof a spisovatel **Ernest Renan** (†1892), autor slavného spisu *Život Ježíšův*, který ve své době vyvolal kontroverzní, ale veliký ohlas.

Před 100 lety 27. 2. 1913 se narodil americký spisovatel **Irwin Shaw** (†1984), autor slavného válečného románu *Mladí lvi* a dalších, např. *Noční kořist, Tomu dala, tomu víc* nebo *Chléb na vodách*.

Před 480 lety 28. 2. 1533 se narodil francouzský esejista **Michel de Montaigne** (†1592).

Před 230 lety 28. 2. 1783 se narodil **Dante Gabriel Rossetti** (†1854), anglický básník a malíř italského původu, představitel prerafaelismu.

Portréty archiv autora

Sestavil **MILAN VALDEN**

DOTAZ: Jakou roli budou hrát knihovny v budoucnu?

Foto archiv autorky

ODPOVĚĎ: Jedna z budoucích rolí knihoven a knihovníků, jak to podle ankety EasyBib vidí 95,9 % knihovníků v USA, bude spočívat hlavně v možnosti pomoci svým klientům při rozvoji informační gramotnosti. Někteří z našich interních uživatelů, myslím tím naše zaměstnavatele na univerzitách, v podnicích i ve veřejných a školních knihovnách, si myslí, že informační role knihovnen je už za námi a že koncept informací čerpaných z knihoven je zastaralý, protože, jak říkají, „máme web a Wikipedii".

Pravý opak je však pravdou. Informační gramotnost, tedy zkráceně – jak naučit klienty správně používat všechny dostupné informace –, je podle mě stále více závislá na knihovnách a knihovnících. Používání internetu, počítačová gramotnost, jako je třeba znalost všech aplikací, není ještě informační gramotnost. A v našem rychle se měnícím světě jsou znalosti stále důležitější.

Myslím, že klíčové slovo je *SPRÁVNĚ* používat internet jako báječnou a rychlou možnost získávání informací. Stále více se ale objevuje *NESPRÁVNÉ*, nekritické používání internetu, a to jak ve školách a na univerzitách, tak i v podnicích, na úřadech, prostě všude.

Podle průzkumu, který provedla EasyBib, lze jako příklad uvést, že více než polovina studentů (61,5 % na dotazovaných institucích), není schopna pochopit, co znamená plagiátorství včetně rozdílu mezi parafrázováním, komentováním a citacemi.

Je proto nutné přehodnocovat vzdělávací programy a informace, které jsou určeny nejen studentům, ale také univerzitní, podnikové, komunální, obecní administrativě, tedy „šéfům", kteří nebývají cílovou skupinou kurzů. Vedení s rozhodovací pravomocí nutně potřebuje informace o knihovnách a jejich možnostech a znalostech, např. o tom, jak dokáží ušetřit čas vědcům, lektorům a dalším uživatelelům.

Téměř polovina (42 %) z dotazovaných institucí odpověděla, že se počet případů plagiátorství zvyšuje a druhá polovina (48 %) uvedla, že zůstává stejný. A jen 9,7 % odpovědělo, že se snižuje. Takže tady máme opravdu co dělat!

Neméně zajímavé je, že namísto vyhledávání v databázích, které knihovny poskytují, se 84 % studentů obrací na internet. Další příklad je sice už starší, ale stále platný. Jde o výsledek ankety, kterou připravilo nakladatelství Elsevier. Když položili otázku knihovníkům, aby vyjmenovali tři nejspolehlivější informační zdroje, které si myslí, že klienti, tedy „vědečtí pracovníci" používají, odpověď zněla: ScienceDirect, ISI's, Web of Science and Medline. Když se vědeckých pracovníků zeptali, jaké zdroje ke své práci využívají, ti odpověděli: Google, Yahoo! a PubMed.*

Naše databáze jsou báječná věc, pomáhají, jsou více důvěryhodné, ale musíme si zvyknout na to, že naši klienti – od školních dětí po seniory – se obracejí a budou obracet na internet a využívat svou počítačovou dovednost.

Je proto důležité počítačovou gramotnost, dovednost našich klientů uznávat, nebát se jí a nevidět v ní konkurenci. Naopak, také ji využívat. Musíme si uvědomit a ujastnit, čím vším my můžeme přispět a informovat o našich dovednostech a zkušenostech.

Takže ne *INFORMAČNÍ GRAMOTNOST versus POČÍTAČOVÁ DOVEDNOST*, ale v knihovnách by se měly vzájemně doplňovat. Výsledky celé ankety jsou k dispozici na *http://easybib.files.wordpress.com/2012/04/informationliteracysurvey-01.jpg? w = 644/.*

* TENOPIR, Carol: Je Google konkurence? *Library Journal*. Citace Johna Regazziho, Elsevier.

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury
Národní knihovny ČR

V roce 2014 si bude celý svět připomínat sté výročí vypuknutí první světové války a s tím souvisí projekt Europeana 1914–1918. V Dánsku tento projekt podporují tzv. „sbírkové dny", kdy pamětníci přinášejí své historické předměty a dokumenty, které jsou na místě digitalizovány a zpracovány. Dánové se inspirovali obdobnou akcí probíhající ve Velké Británii. Projekt mapuje především příběhy obyčejných lidí, kterým do života zasáhla válka. Sebraný materiál z Dánska bude prezentován v Bruselu na jednání evropských ministrů kultury a Komise EU. Koncem roku 2011 se na Dánsko obrátili koordinátoři projektu *Europeana 1914–1918* se žádostí, aby se do něj zapojilo. Svůj sbírkový den uspořádalo na jaře roku 2012 na hradě Sønderborg, který byl vybrán záměrně, protože to bylo jediné místo v Dánsku (v té době neutrální) poznamenané 1. světovou válkou. Jarní sbírkový den na hradě Sønderborg byl doplněn podobnými akcemi v devíti veřejných knihovnách rozesetých po celém Dánsku. Akce vzbudila velký zájem široké veřejnosti, věnují se jí celostátní i regionální média. Digitalizované obrázky jsou propojovány s životními příběhy lidí, kteří na sbírkové dny přicházejí a hovoří s pracovníky zapojenými do projektu, jehož snahou je zachytit vše dostupné a uvědomit si, že o tomto období víme stále velmi málo.

(Scandinavian Public Library Quarterly – Vol. 46, No. 2/2012, s. 10–12)

Od července 2012 má Bavorsko nový literární portál – *http://www.literaturportal-bayern.de/*, který vytváří komplexní platformu pro literaturu této oblasti. Jsou na něm umístěny odkazy na regionální autory, sekce *Autoři* obsahuje portréty spisovatelek a spisovatelů, kteří působili nebo působí v Bavorsku. Zpočátku do něj bylo vloženo 300 bibliografických záznamů autorů a pro doplňování komplexní databáze byl vytvořen elektronický formulář. V další oblasti jsou zastoupeny literární časopisy nejen z minulosti, ale i ty aktuální. Jiné části literárního portálu mapují organizace v Bavorsku spojené s literaturou – knihovny, archivy a muzea. V budoucnu budou uvedena i knihkupectví a regionální vydavatelé a nakladatelé. Literární portál nabízí řadu možností přístupu k regionální literatuře, jsou zde uveřejněny texty autorů zejména první poloviny 20. století. Portál nabízí možnosti využití pro řadu dalších spolupracujících partnerů, propaguje výstavy spojené s literaturou, atraktivní je interaktivní *Literární mapa*. Důležitou součástí portálu je *Kalendář akcí*, na kterém se podílejí kulturní redaktoři a blogeři informující o novinkách v literární oblasti. Plné texty děl jsou na portále uveřejněny v souladu s německým autorským právem a se svolením autorů. Všechny spolupracující instituce se snaží, aby portál zůstal živý a otevřený.

(Bibliotheks Magazin – No. 3/2012, s. 44–47)

Jak vychovávat informační specialisty zítřka řeší Katedra informačních studií na finské Åbo Akademi University. Vzdělávání informačních specialistů zahrnuje širokou škálu odborných znalostí v informační společnosti. Je zajímavé, že základní kompetence se příliš neliší od roku 1982, kdy se začalo vyhledávání informací přednášet ve studijním programu této univerzity. Všechny kurzy jsou zaměřeny na rozvoj analytických dovedností studentů a jsou nutné pro získání práce ve finských veřejných knihovnách. Pokročilé kurzy na magisterské úrovni jsou úzce spojeny s výzkumnou činností, studenty seznamují s metodami a teorií rozvoje v informační vědě. Důležitou součástí je interaktivita s knihovní a informační vědou a kontakt s praxí veřejných knihoven. Studenti pracují jako praktikanti v knihovnách či informačních organizacích a své seminární práce píší ve spolupráci s knihovnami. Informační studia jsou typickým předmětem určeným pro celoživotní vzdělávání. Studenti potřebují identifikovat klíčové kompetence informačních profesionálů a pravidla a postupy, bez nichž se neobejdou. Rozvoj kompetencí u knihovnických a informačních profesionálů je důležitý pro celý obor, po-řádání seminářů, workshopů a konferencí pro studenty, výzkumné pracovníky a odborníky z praxe je důležitou součástí knihovnických aktivit. Propojení praxe a výzkumu tvoří profesionály zítřka!

(Scandinavian Public Library Quarterly – Vol. 45, No. 3/2012, s. 12–15)

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Úplný přehled novinek najdete na adrese
http:// knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BATTLES, Matthew. Die Welt der Bücher : eine Geschichte der Bibliothek. [Svět knih : dějiny knihoven.] Düsseldorf: Artemis & Winkler, 2012. 255 s. : il.
ISBN 978-3-411-16004-4 *Xa 39.214*

Biblioteka i informacja w aktywizacji regionalnej. [Knihovna a informace v regionálním prostředí.] Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2012. 203 s. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, sv. 7.
ISBN 978-83-61464-97-6 *Kfe 39.386*

GOLOVKO, Svetlana Ivanovna. Kreativ-technologii v bibliotečnoj sfere : monografija. [Kreativní technologie v knihovnické oblasti. Monografie.] Moskva: Paškov dom, 2012. 165 s. : tabulky. Ot tradicii – k innovacii.
ISBN 978-5-7510-0532-0 *Kfe 9.466/B*

KAISEROVÁ, Kristina, Miroslav KUNŠTÁT, eds. Hledání centra : vědecké a vzdělávací instituce Němců v Čechách v 19. a první polovině 20. století. Ústí nad Labem: Albis International : Univerzita J. E. Purkyně, 2011. 446 s. : il.
ISBN 978-80-86971-37-7 (Albis International),
ISBN 978-80-7414-432-5 (Univerzita J. E. Purkyně) *Kda 39.161*

Knihovny současnosti 2012 : sborník z 20. konference, konané ve dnech 11.–13. září 2012 v areálu Univerzity Pardubice / sestavily Zdeňka Friedlová, Pavla Gajdošíková. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2012. 252 s. : il., grafy, tabulky.
ISBN 978-80-86249-65-0 *Kfd 39.387*

Organizace knihovních fondů

HOFMANN, Rainer, Hans-Jörg WIESNER. Bestandserhaltung in Archiven und Bibliotheken. 3., erweiterte und aktulisierte Auflage. [Ochrana fondů v archivech a knihovnách.] Berlin: Beuth, 2011. 460 s. : il., tabulky. Praxis Dokumentation.
ISBN 978-3-410-21069-6 *Ol 39.149*

KUMBHAR, Rajendra. Library classification trends in the 21st century. [Trendy knihovnického třídění v 21. století.] Cambridge: Chandos Publishing, 2012. xiv, 172 s. Chandos information professional series.
ISBN 978-1-84334-660-9 *Of 39.251*

LAVENDER, Kenneth. Book repair : a how-to-do-it manual / revised by Artemis BonaDea. 2nd ed. rev. [Restaurování knihy. Příručka.] New York: Neal-Schuman Publ., 2011. xiv, 265 s. : il. How-to-do-it manuals, no. 178.
ISBN 978-1-55570-747-7 *Ol 39.261*

Sítě knihoven

Knihovna Václava Havla : výroční zpráva 2011. Praha: Knihovna Václava Havla, 2012. 43, 42 s. : il., tabulky. *Tp 9.517/B*

KRÁĽOVÁ, Mária. Verejné knižnice v kontexte Topoľčian a okolia. Topoľčany: Tribečská knižnica, 2010. 61 s. : il.
ISBN 978-8088761-47-1 *Tea 9.441/B*

KVÍTEK, Martin et al. Zemědělská a potravinářská knihovna ÚZEI jako moderní resortní informační centrum. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2011. 24 s. : il.
ISBN 978-80-86671-84-0 *Tdb 9.497/B*

ŠEDÁ, Marie. Rozbor činnosti vybraných knihoven poskytujících VKIS v Moravskoslezském kraji v roce 2011. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012. 61 s. : il., grafy, tabulky.
ISBN 978-80-7054-151-7 *Kqn 9.463/B*

VORLÍČKOVÁ, Blanka, Richard KHEL, Petra ČECHOVÁ. Osobní knihovna Karla Čapka. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, 2011. 250 s. : il., faksim. Osobní knihovny.
ISBN 978-80-7080-791-0 *Tp 39.167*

Služby knihoven

BIERNÁTOVÁ, Olga et al. Cesta za lepším rozhraním knihovních služeb. Brno: Centrum Partsip, 2012. 36 s. : il. *S 9.502/B*

HERNON, Peter, Joseph R. MATTHEWS. Listening to the customer. [Naslouchání uživateli.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2011. xiii, 201 s. : il., grafy, tabulky.
ISBN 978-1-59884-799-4 *Sb 39.140*

KOPÁČIKOVÁ, Judita, Ľudmila HRDINÁKOVÁ, Anna GAŠPAROVIČOVÁ. Čítanie mládeže v Slovenskej republike : interpretácia výsledkov výskumu. Košice: Slovenská asociácia knižníc, 2011. 100 s. : il., tabulky.
ISBN 978-80-8143-001-5 *Sf 9.455/B*

MESTRE, Lori. Librarians servis diverse populations : challenges & opportunities. [Knihovníci sloužící různým populacím. Výzvy a příležitosti.] Chicago: American Library Association, 2010. xviii, 211 s. : grafy, tabulky. ACRL publications in librarianship, 62.
ISBN 978-0-8389-851 *Sbd 39.259*

Připravila **EVA MACKOVÁ**

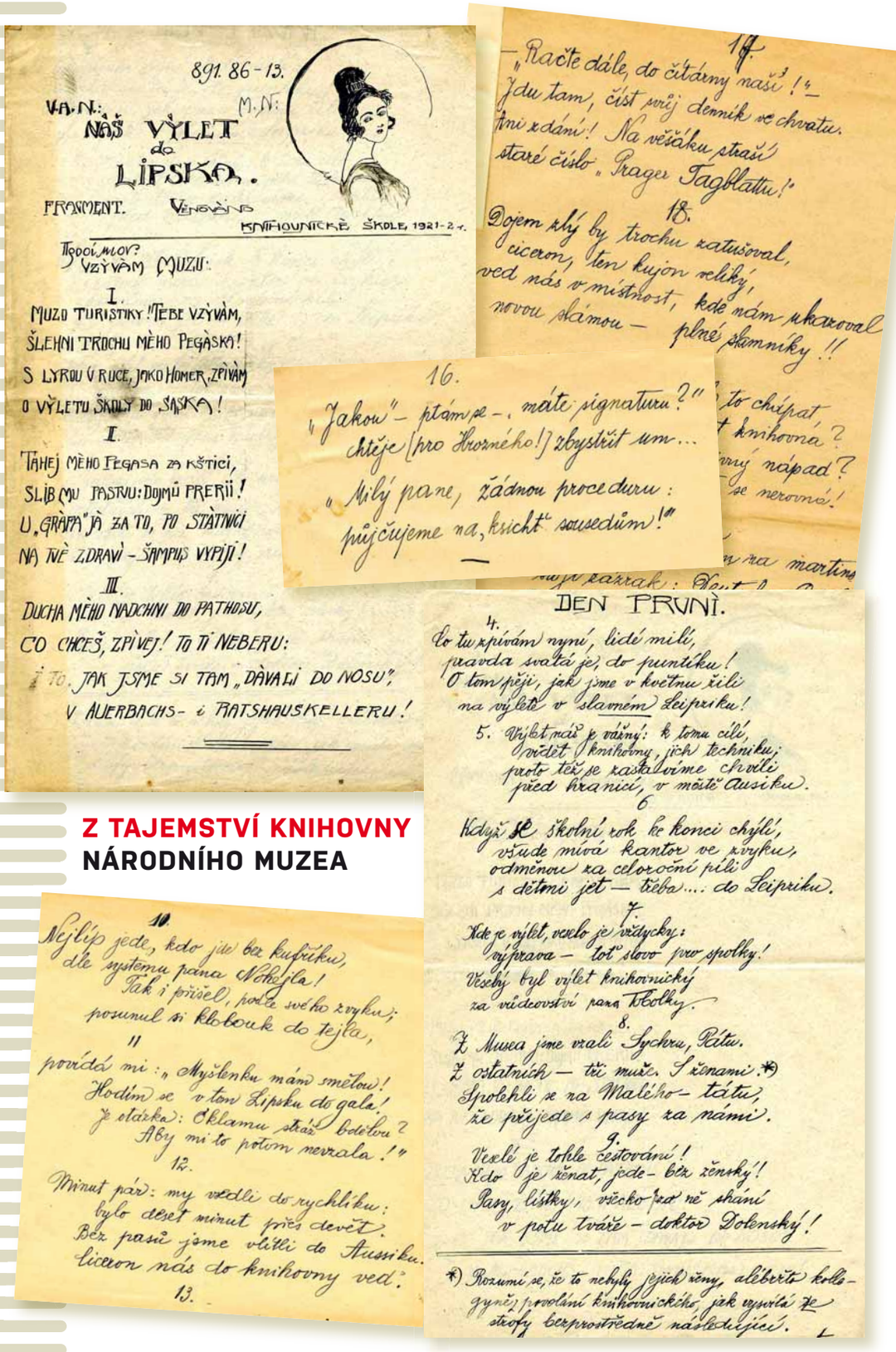

Agentura M spol. s r. o.

Knihařské práce pro knihovny a archivy

Provádíme veškeré knihařské práce

› vazba knih a časopisů

› vazba novin

› převazby poškozených knih, novin a časopisů

› doprava po celé ČR zdarma, platí pevně domluvené ceny za vazby

› stačí si zakázku jen připravit a kontaktovat nás, určitě se domluvíme!

Volejte, pište, mailujte...

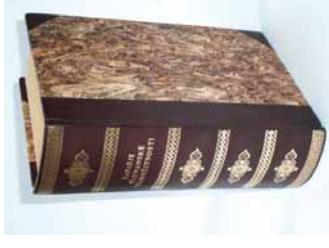

KONTAKT:

Provozovna knihařství, Komenského 576, 552 03 Česká Skalice,
Tel: +420 603 201 622, +420 605 148 902
info.agenturam@seznam.cz, www.agenturam.eu